

Ruimte aan de samenleving
Onze keuzes voor BLADEL

Inleiding

De gemeente Bladel is voor het CDA Bladel vooral een gemeenschap. Een gemeenschap waarin mensen samen leven. Voor een **sterke samenleving** zijn juiste verhoudingen tussen samenleving, markt en overheid nodig. In die samenleving staan mensen centraal – betrokken inwoners die met elkaar samenleven, werken en bouwen aan een gemeenschap. Burgerschap vraagt om een gedeeld besef van waarden en normen, van rechten en plichten. Daarbinnen ontstaat de ruimte voor solidariteit en voor verschil in opvattingen, ambities en vaardigheden.

Het CDA staat voor de gedeelde waarden die ons verbinden, voor de traditie van gerechtigheid, tolerantie en verantwoordelijkheid en voor de Joods-Christelijke wortels die ons land hebben gevormd. In een onrustige wereld vormen juist deze gedeelde **waarden en tradities** de identiteit van onze samenleving. Juist daarom wil het CDA onze waarden en tradities beschermen en doorgeven in opvoeding en onderwijs.

In de, door ons gewenste, sterke samenleving richten mensen met elkaar hun leven in via familie of gezin, buurt, vereniging, geloofs- of andere gemeenschappen. We zorgen en werken voor elkaar en met elkaar. Gemeentelijke overheid en de markt zijn, in onze visie dienstbaar aan de samenleving, en niet andersom!

In die sterke samenleving staat niemand er alleen voor. Dat geldt als eerste voor ons eigen thuis in **familie en gezin**, waarop je altijd terug kunt vallen, waar we elkaar helpen een verantwoordelijkheid voor elkaar nemen. Die belofte van **zorg voor elkaar** doen we ook als samenleving. Als iedereen weer verantwoordelijkheid neemt voor zijn eigen leven en dat van anderen, vormen we met elkaar die samenleving waarin niemand aan zijn lot wordt overgelaten en waar de zorg voor onze ouderen, zieken en gehandicapten goed geregeld, en waar mogelijk onderling vormgegeven is.

De keuzes voor de lokale samenleving die we door willen geven, vertalen we ook in een **eerlijke economie**. Waarbij we stevige lessen hebben getrokken uit de economische crisis die ook veel inwoners in onze gemeente en de gemeente zelf geraakt heeft. In de eerlijke economie kiezen we voor eerlijke kansen voor iedereen en oplossingen voor de lange termijn. Ons plan voor een eerlijke economie versterkt de basis voor de welvaart en het welzijn van de komende generaties. Dat betekent dat we nu verstandig moeten investeren in de economie van morgen: in kennis, innovatie en duurzame groei.

Daarbij is het niet zo dat de gemeentelijke overheid dit allemaal van bovenaf gaat regelen, vanuit een soort almachtige probleemoplossende rol, maar de overheid helpt initiatieven vanuit de samenleving ruimte geven en mogelijk maken.

Met deze voorstellen gaan wij werken aan een gemeenschap in Bladel waarin iedereen mee kan doen, nu en ook de komende generaties.

1. Waarden en traditie

Waarden en traditie zijn belangrijk voor de samenleving. Veel mensen ervaren hun eigen leven als goed, maar maken zich zorgen over hoe wij met elkaar omgaan. Hoffelijkheid op straat, respect voor elkaar, iets over hebben voor de ander en niet altijd en overal het eigen belang voorop stellen: dat zijn waarden die in allerlei Nederlandse tradities – lokaal en nationaal – al generaties lang worden doorgegeven. Tradities ook dit gevoed zijn door een lange geschiedenis van Nederland in de wereld. Een geschiedenis waarin velen uit Nederland over de wereld zijn verspreid maar ook waarin velen vanuit allerlei delen van de wereld hun thuis hebben gevonden in Nederland. Waarden en traditie helpen ons om ons thuis te voelen in een onrustige wereld. Christendemocraten koesteren de waarden die vastigheid geven en de tradities die onze samenleving bijeen helpen houden.

Suggesties:

- De gemeente ondersteunt activiteiten uit de samenleving die zijn gericht op binding en ontmoeting tussen mensen onderling.
- De gemeente kan activiteiten ondersteunen die zijn gericht op het overdragen van de Nederlandse cultuur, waarden en tradities.
- Wijk- of buurtregels dragen positief gesteld omgangsvormen uit. Instellingen die met jeugd, jongeren, ouders of andere bewonersgroepen werken, kunnen deze omgangsvormen gebruiken als herkenbare rode draad in hun dagelijks werk.

1.1 Lokale eigenheid

Nederlandse gemeenten kennen een rijke, eigen cultuur. Of het nu gaat om monumentale gebouwen, culturele gebruiken of kenmerkende feesten; zij vormen voor mensen gedeelde herkenningspunten, momenten waarop het gemeenschappelijke wordt beleefd en uitdrukkingswijzen van identiteit. De overheid heeft noch bij de vorming noch bij de bescherming van cultureel erfgoed een centrale rol, maar kan bij het bewaren van wat voor de lokale gemeenschap van waarde is een ondersteunende rol spelen.

1.1.1 Kunst- en cultuurbeleid

Cultuur is belangrijk voor mens en samenleving. Het draagt onder meer bij aan de persoonlijke ontplooiing van mensen en een gevoel van verbondenheid binnen gemeenschappen. Met cultuur zijn dus persoonlijke en maatschappelijke waarden gemoeid. Soms leidt dat in onze diverse samenleving ook tot spanningen, vooral wanneer mensen zich in hun (culturele) identiteit voelen aangetast. Maar het belangrijkste is dat we met elkaar proberen te bewaren wat voor onze geschiedenis, traditie en cultuur van waarde is. De overheid heeft daarin niet noodzakelijk het primaat, maar bewaakt de randvoorwaarden en ondersteunt maatschappelijke partners, zoals scholen en culturele instellingen. Daarom vinden wij het van belang dat laagdrempelige voorzieningen voor het beoefenen van muziek en voor het lezen beschikbaar blijven, juist ook voor ouderen en mensen die minder gebruik maken van andere culturele voorzieningen.

Suggesties:

- Voor het CDA is cultuureducatie in brede zin belangrijk. Via het onderwijs kan worden kennisgemaakt met de lokale cultuur en geschiedenis, en worden vaardigheden aangeleerd in de omgang ermee.
- De gemeente ondersteunt muziekscholen, bibliotheken, (lokale) archieven en lokale dialecten en regionale talen.
- De instandhouding van grotere culturele instellingen, zoals podiumkunsten en musea, is in de eerste plaats een opgave voor centrumgemeenten. Het CDA is voorstander van koppeling van deze grote cultuurinstellingen aan kleinere voorzieningen in de omliggende gemeenten.

- De gemeente stimuleert kunst in de openbare ruimte. Dit gebeurt bij voorkeur in samenwerking met lokale initiatieven of het bedrijfsleven.

1.1.2 Cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed gaat over ons gezamenlijk verleden, over samenleven en duurzaamheid. Het CDA hecht in het bijzonder waarde aan religieus en agrarisch erfgoed, aan dialecten en streektalen, en feesten van gemeenschappelijkheid, zoals carnaval. Het behoud van cultureel erfgoed is voor ons van groot belang om kunstwerken, archieven, documenten en boeken voor komende generaties te bewaren en toegankelijk te maken.

Suggesties:

- De gemeente investeert in het behoud van monumenten. Behalve grotere restauraties ondersteunt de gemeente ook kleiner maar even waardevol cultuurhistorisch erfgoed, bijvoorbeeld door het verstrekken van kleine kredieten aan particulieren.
- Religieus en cultureel erfgoed heeft een vaste plaats in het beleid van de gemeente. Bij de bescherming van erfgoed moet er bijzondere aandacht zijn voor kerkgebouwen, kloosters, kruisbeelden en andere gods- en gebedshuizen. Zo is een kerktoeren een zichtbaar beeldmerk van veel gemeenten in Nederland en markeert veelal de identiteit van de plaats. Het CDA is voor het behoud van deze beeldbepalende gebouwen.
- Wanneer kerken niet langer hun oorspronkelijke functie (kunnen) vervullen zoekt de gemeente bij de transformatie van een dergelijk gebouw actief mee naar een passende nieuwe functie, waarbij ontmoeting centraal staat. Te denken valt aan een dorps huis, een bibliotheek of een buurthuis. Waar mogelijk zoekt de gemeente bij het behoud van erfgoed aansluiting bij maatschappelijke partners.

Erfgoed in Omgevingsplan

Elke gemeente moet in de komende raadsperiode als gevolg van de nieuw in te voeren Omgevingswet een omgevingsplan maken en daarin ook de regels voor cultureel erfgoed opnemen.

Suggesties:

- Het omgevingsplan biedt kansen om cultureel erfgoed beter te beschermen en in het bijzonder eigen gemeentelijke accenten aan te brengen, zoals bij de bescherming van religieus, agrarisch en cultureel erfgoed. Uitgangspunt voor het CDA is maatwerk, ruimte voor variëteit en maatschappelijk initiatief. Veel lokale gemeenschappen zijn immers heel divers en kennen hun eigen subculturen.
- Het omgevingsplan biedt de mogelijkheid om de wet- en regelgeving op lokaal niveau kritisch onder de loep te nemen. Bij het verminderen van regels is van belang dat het lokaal bestuur vertrouwen aan inwoners durft te geven, bereid is tot 'loslaten' en aansluiting zoekt bij maatschappelijke initiatieven.

1.2.1 Veiligheid in de buurt

Veiligheid is een basisbehoefte in een sterke samenleving, waarin mensen zich thuis en geborgen voelen. Dit geldt te meer voor gezinnen met kinderen en ouderen. Een veilige gemeente vraagt om stevige maatregelen. Geen woorden, maar daden. Wij richten ons in het bijzonder op het tegengaan van criminaliteit die een grote impact heeft op het slachtoffer, diens directe omgeving en het veiligheidsgevoel in de maatschappij, zoals woninginbraken. Maar ook op thema's als verkeersoverlast, veilige schoolomgeving en openbare ruimte en overlast van rondhangende jongeren en vandalisme.

Vanwege het lokale belang blijft de rol van de burgemeester bij het bepalen van de speerpunten van de politie op het gebied van openbare orde en veiligheid onverminderd belangrijk. Daarbij moeten de inwoners een stem moeten hebben.

Het is belangrijk dat er lokaal oog is voor rechtsstatelijke dilemma's tussen grondwettelijke vrijheden en waarden als veiligheid en vrijheid. Veiligheid is een fundamenteel recht van ieder mens. Maar bij cameratoezicht, preventief fouilleren en andere maatregelen die diep ingrijpen in de rechten en vrijheden van inwoners moet de overheid zich ervan bewust zijn dat niet elk risico kan worden uitgesloten en dat privacy en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer evengoed belangrijke waarden zijn.

Suggesties:

- Mensen zelf vormen de basis voor veiligheid en leefbaarheid. Een actieve houding en betrokkenheid van inwoners bij een veilige en leefbare woonomgeving is daarom belangrijk. Dit gaat niet zonder sociale samenhang en het elkaar kunnen aanspreken op (kleine) misstanden.
- Inwoners, politie en gemeente gaan met elkaar in gesprek over de veiligheid in de buurten. De gemeente informeert de inwoners actief over preventieve maatregelen en laat hen meedenken en werken aan het oplossen van veiligheidsvraagstukken in de buurt. Bijvoorbeeld door het organiseren van een buurtschouw of informatiebijeenkomsten over het voorkomen van inbraken.
- De gemeente attendeert bewoners op buurtwachten, buurtpreventieteams of de inzet van sociale media (buurtapps) om het veiligheidsgevoel te vergroten. De taak van buurtpreventie is het signaleren en melden van overlast over verdachte situaties, zodat de politie in actie kan komen daar waar nodig. De gemeente is het eerste aanspreekpunt voor bewoners die vragen hebben over het opzetten van een buurtpreventieteam.
- Het CDA vraagt in het bijzonder aandacht voor de rol van de wijkagent. Wijkagenten moeten als ogen en oren van de buurt ook daadwerkelijk aanwezig zijn in de buurt.
- Belangrijk voor de veiligheid in een buurt of wijk is een meldplicht voor stelselmatige daders, lik-op-stukbeleid bij kleine criminaliteit en snel en efficiënt ingrijpen bij overlast en vandalisme.
- Veiligheidshuizen moeten nog meer gaan werken via een persoonsgerichte aanpak. Gemeente, jeugdzorg, reclassering en onderwijs moeten samen zorgen voor een sluitende aanpak voor elke gedetineerde die terugkeert in de samenleving. Ook moet de gemeente nauwer samenwerken met het gevangeniswezen om een goede terugkeer van gedetineerden te bevorderen. Hieraan kunnen ook vrijwilligers een bijdrage leveren.

1.2.2 Softdrugs aanpakken in plaats van gedogen

Het Nederlandse drugsbeleid is failliet. Veel coffeeshops en de achterliggende handel en productie zijn in handen van de zware, georganiseerde misdaad. De productie van synthetische drugs is fors toegenomen, met alle risico's voor omwonenden, de volksgezondheid en de veiligheid. Hoe groot de belangen zijn, mag blijken uit de genadeloze afrekeningen die in het milieu plaatsvinden en de bedreigingen aan het adres van boeren, lokale volksvertegenwoordigers en bestuurders.

Suggesties:

- Onze inzet is het aantal coffeeshops steeds verder terug te dringen, naar nul als het even kan;
- Wij willen geen coffeeshops in kindvriendelijke buurten en dus niet binnen een straal van 500 meter van een onderwijsinstelling (van peuterspeelzaal tot universiteit).
- Illegale handel in drugs, straatverkoop en illegale verkooppunten gaan we hard aanpakken in plaats van toe te staan;

- We bepleiten een versterking van de gemeenschappelijke aanpak van gemeenten, politie, justitie, de belastingdienst en de sociale dienst (Bestuurlijke aanpak).

1.2.3 Radicalisering

Behalve over de opvang van nieuwkomers spelen in gemeenten ook vragen over de integratie van culturele minderheden die al verscheidene generaties lang in Nederland wonen. Inzet van allen is nodig. Er moet worden voorkomen dat wijken of buurten zich afkeren van de Nederlandse samenleving en plekken van achterstand en armoede broedplaatsen worden van radicalisering. Als bevolkingsgroepen in de steden in naast elkaar bestaande werelden komen te leven, valt de samenleving langs religieuze of etnische scheidslijnen uiteen. Juist de instellingen van verschillende bevolkingsgroepen of religieuze gemeenschappen spelen een belangrijke rol bij het werken aan verbinding en samenhang in de samenleving. Naast in de eerste plaats de familie en het gezin ziet het CDA ook een bijzondere verantwoordelijkheid voor scholen, kerken, moskeeën, synagogen, vrijwilligersorganisaties, sportverenigingen et cetera.

Suggesties:

- Bij (dreigende) radicalisering kiezen wij voor een gezinsbrede aanpak waarin plaats is voor inkeerregelingen en deradicalisering.
- Gemeente, onderwijs en Bureau Leerplicht moeten schooluitval koste wat voorkomen, omdat goed onderwijs de sleutel is voor de toekomst van ieder kind.
- Jongeren dienen kennis te nemen van andere culturen en levensovertuigingen om zo vanuit de eigen afkomst en overtuiging bruggen te leren slaan naar de Nederlandse samenleving die we met elkaar vormen.
- Gemeenten organiseren bij de verkrijging van het Nederlanderschap een feestelijke ceremonie, waarin aandacht wordt besteed aan onze manier van leven en de waarden van de democratische rechtsstaat worden uitgedragen.

1.3.1 Burgerschap

Onze cultuur, lokaal cultureel erfgoed en sociale cohesie onderstrepen het belang van burgerschap en de waarden die daarbij horen.

Burgerschap bestaat in het nemen van verantwoordelijkheid voor de samenleving, juist ook lokaal. Het gaat er dan om dat mensen eigenschappen tonen, zoals zelfbeheersing, hoffelijkheid, verstandigheid, inschikkelijkheid, rechtvaardigheid, voorzichtigheid, tolerantie, oprechtheid, moed, hoop en vertrouwen. Zonder zulke waarden verdwijnt de samenhang uit het maatschappelijk leven. Burgerschap heeft dus alles te maken met moraliteit, met normen en waarden.

Er zijn verschillende manieren waarlangs overheid en bestuur burgerschap – waarvan de vorming in de samenleving plaatsvindt – kunnen versterken en ondersteunen. Allereerst door inspirerend te spreken. Politici en bestuurders kunnen waar nodig een moreel beroep op de samenleving doen. Dit is natuurlijk alleen geloofwaardig als politici zelf een goed voorbeeld zijn. Verder kan de overheid zogenoemde oefenplaatsen voor burgerschap in stand houden of (helpen) creëren.

Suggesties:

- De lokale democratie biedt mensen volop de kans om burgerschap te tonen. Wij staan voor meer zeggenschap, eigenaarschap en ruimte voor initiatiefnemers en

daarbij voor een bestuur dat partner is, ruimte geeft en de voorwaarden schept voor het initiatief (doe-democratie). Dit vraagt om een andere houding van lokale politici: meer loslaten, meer vertrouwen en meer aanvullend in plaats van regelend handelen. Zo willen wij de betrokkenheid bij het gemeenschappelijk wel en wee in stad, dorp, wijk of buurt laten groeien.

- Juist omdat het belang van een sterke samenleving geen vanzelfsprekendheid meer is, willen wij een extra inzet om jongeren actief te betrekken bij de samenleving. Daarom wil het CDA toe naar een nieuwe maatschappelijke dienstplicht. Lokaal geven we daar nu al invulling aan met de maatschappelijke stage. Het CDA wil dat de gemeente zich inzet voor de maatschappelijke stage door dit te ondersteunen met budget. Samen met scholen en instellingen zoekt de gemeente naar een zinvolle invulling van deze stage.
- De naturalisatiedag waarop nieuwe inwoners van de gemeente de Nederlandse nationaliteit krijgen uitgereikt, wordt uitgebreid. Ook jongeren die 18 jaar zijn geworden, krijgen voor deze gemeentelijke 'burgerschapdag' een uitnodiging.

1.3.2 Integratie

In veel gemeenten wonen of vestigen zich mensen met een andere culturele en/of nationale achtergrond. De toestroom van vluchtelingen naar Europa wordt uiteindelijk een 'lokaal vraagstuk', bijvoorbeeld op huisvestingsgebied: van crisisopvang tot aan de huisvesting van asielzoekers met een verblijfsvergunning (vergunninghouders). Daarbij vinden wij dat te veel vergunninghouders lange tijd of zelfs permanent aangewezen zijn op de bijstand.

Suggesties:

- Een goede beheersing van de Nederlandse taal behoort tot de belangrijkste voorwaarden voor een succesvolle inburgering van nieuwkomers. De gemeente communiceert uitsluitend in het Nederlands (indien van toepassing desgewenst ook in het Fries of een streektaal).
- Het CDA wil dat de gemeente vergunninghouders direct in aanraking brengt met onderwijsmogelijkheden en vrijwilligerswerk, zodat de stap naar betaald werk kleiner wordt.
- Met behulp van vrijwilligers (maatjes) kunnen nieuwe Nederlanders snel hun plek vinden in de plaatselijke samenleving. Daarbij is ook aandacht voor de rijke culturen die nieuwe Nederlanders kunnen toevoegen.
- Vergunninghouders krijgen niet automatisch voorrang bij een sociale huurwoning, maar gemeenten hebben wel de taak hen woonruimte te geven. Het CDA wil dat gemeenten bij de uitvoering van deze verplichting nadrukkelijk rekening houdt met de toegankelijkheid van sociale huur voor starters, gezinnen en andere groepen die hierop zijn aangewezen.
- Waar gemeenten vergunninghouders voorzien van middelen gebeurt dat in eerste instantie zoveel mogelijk in natura en door middel van vouchers. Zo lekken financiële middelen bedoeld voor een goede start in Nederland niet weg.

1.3.3 Democratische legitimiteit en bestuurlijke nabijheid

Gemeenten hebben in de afgelopen jaren veel nieuwe taken gekregen die in het verleden door het rijk werden uitgevoerd. Zo is dat gebeurd bij het sociaal domein en zal dit ook gebeuren bij de komende Omgevingswet. Gemeenten moeten ervoor zorgen dat ze deze nieuwe taken goed kunnen uitvoeren, dat de democratische controle gewaarborgd is en samengewerkt wordt met andere bestuurlijke partners zoals het waterschap en de provincie. De rol van lokale en regionale media, als controleur van de macht is daarbij onmisbaar.

Nu er weer erkenning komt voor wat inwoners en hun instellingen zelf kunnen bijdragen aan de samenleving vraagt het CDA bijzondere aandacht voor de veranderende rol van ambtenaren, raadsleden en bestuurders. Een netwerkende of zelfs participerende overheid vraagt om een ander type bestuur. Bij een participerende overheid moeten bestuurders

vanuit publieke doelen aansluiten bij inwoners en bedrijven die maatschappelijke waarde ontwikkelen. De gemeente moet vooral kaderstellend en ondersteunend optreden. Dit vraagt van de ambtenaren een beheerste, voorzichtige en verbindende houding die in de eerste plaats aansluiting zoekt bij maatschappelijk initiatief en de samenleving actief ruimte geeft.

Suggesties:

- Wij vinden het belangrijk dat buurten en dorpen invloed hebben op het beleid. Wij geven de dorpsraad, wijkraad of het wijkoverleg een eigen budget voor initiatieven vanuit de wijk. Van de dorpsraden verwachten wij dat zij een goede afspiegeling zijn van het dorp.
- Bij gedecentraliseerde wettelijke taken dient er een heldere inspraakverordening te zijn, zodat inwoners weten waar zij aan toe zijn en wat zij van hun gemeente kunnen en mogen verwachten. Burgerinitiatieven en volksraadplegingen vervangen niet de lokale gekozen volksvertegenwoordiging.
- Het CDA omarmt burgerinitiatieven vanuit ons vertrouwen in de samenleving. Wij vinden het daarbij belangrijk dat initiatieven die publieke voorzieningen aanbieden en/of een beroep doen op gemeenschapsgeld, representatief zijn en passen in het algemeen belang. Dit past bij de CDA-visie waarin de samenleving het eerst aan zet is en de overheid daaraan vanuit haar eigen taak en opdracht dienstbaar is.

1.3.4 Gemeentelijke samenwerking

Gemeenten krijgen steeds meer taken te vervullen. Soms kan een gemeente die niet alleen aan, omdat het ingewikkelde zaken zijn (jeugdzorg) of omdat ze gemeentegrenzen overschrijden (arbeidsmarktfragen). Soms kiezen gemeenten voor samenwerking met andere gemeenten omdat het dan goedkoper kan. Samenwerking is dan ook een goede optie om als gemeente kwaliteit te kunnen leveren. Maar uitgangspunt moet steeds zijn dat de samenwerking niet leidt tot een grootschalige en afstandelijke organisatie. We streven naar een betrokken gemeente die haar inwoners kent, waar de gemeenteraad bereikbaar is en een afspiegeling blijft van de lokale bevolking.

Suggesties:

- Om politiek-bestuurlijke ongelijkheid bij regionale samenwerking te voorkomen, staat het CDA een model van gastheerschap voor bij de uitvoering van (wettelijke) taken. Kleine gemeenten in een regio krijgen een specialisme in de uitvoering van een bepaalde taak, waardoor er wederzijdse afhankelijkheid ontstaat tussen centrumgemeenten en omliggende dorpen. Hierdoor blijft het bovendien aantrekkelijk voor talentvolle ambtenaren om in een kleinere gemeenten te werken, omdat zij van betekenis kunnen zijn voor een hele regio. Dit komt de kwaliteit van het openbaar bestuur ten goede.
- Het CDA is voorstander van (dienstgerichte) samenwerkingsverbanden als de democratische legitimiteit voldoende gewaarborgd is. Gemeenteraden - en daarmee inwoners van gemeenten - moeten een daadwerkelijke stem hebben bij regionale samenwerking.

Herindeling

Het CDA hecht aan goed bestuur en gemeenten moeten voldoende slagkracht hebben. Maar herindeling van gemeenten is zeker niet de enige oplossing voor problemen die sommige gemeenten ervaren bij het uitvoeren van hun toegenomen taken. Vaak kan samenwerking tussen gemeenten een oplossing bieden voor het versterken van de bestuurskracht van gemeenten. Wij vinden dat herindeling in principe niet van bovenaf opgelegd zou moeten worden, maar van onderop moet komen. Inwoners moeten actief betrokken worden bij zowel de keuze voor een gemeentelijke herindeling als bij de invulling daarvan. Voor het CDA is het belangrijk dat herindelingen alleen gemeenten samenvoegen die een logische economische en culturele band met elkaar hebben.

1.4 Zondag: de waarde van rust, cultuur en ontmoeting

Het CDA hecht aan waarden en traditie, zo ook aan de zondag als de dag die in onze cultuur is uitgegroeid tot een rustmoment van bezinning en ontmoeting. Er zijn verschillende redenen te geven waarom zondagsopenstelling van winkels geen goed idee is. Sociaal-cultureel betalen onder meer families en verenigingen de prijs van de 24-urseeconomie: de koopzondag ondermijnt de gemeenschappelijke vrije dag waarop het maatschappelijk leven tot rust komt en aandacht en tijd kan worden gegeven aan andere wezenlijke belangen van het samenleven. Dit heeft dus niets te maken met de institutionele scheiding tussen kerk en staat, maar alles met hoe religieuze tradities de samenleving positief kunnen inspireren bij de vorming van immateriële waarden.

Sociaal-economisch is van belang dat verruiming van de openingstijden voor het midden- en kleinbedrijf relatief veel duurder is dan voor grote winkelketens. Uit onderzoek en buitenlandse ervaringen blijkt verder dat de werkgelegenheid en omzet niet tot nauwelijks groeien maar zich vooral spreiden.

Suggestie:

- Lokale gemeenschappen verschillen van dorp tot dorp en van stad tot stad. Het CDA vindt dat aan zulke verschillen ook op zondag recht gedaan moet worden. Daarom moet de gemeente in overleg met inwoners en lokale ondernemers besluiten over de openingstijden van winkels (en al dan niet op zondagen). Het is verstandig daarbij ook regionale effecten mee te wegen.

2. Sterke samenleving

Wij willen de komende jaren blijven werken aan sterke buurten, wijken, kernen, dorpen en steden; aan een samenleving waar alle mensen zich veilig en thuis voelen, omdat ze weten dat er altijd iemand is die naar hen omkijkt. Niemand staat er alleen voor. Een sterke samenleving van betrokken gemeenschappen is gebouwd op saamhorigheid en gedeelde verantwoordelijkheid, en geeft mensen directe invloed op hun eigen leefomgeving. De plaatselijke overheid is bovenal dienstbaar aan inwoners, bedrijven en organisaties. Een sterke samenleving laat meer ruimte voor eigen keuzes. Dat betekent minder regels van bovenaf en meer zeggenschap voor inwoners zelf.

2.1 Samenlevingsgericht werken

Het CDA gelooft dat de samenleving en niet de overheid centraal moet staan. Dat vraagt van gemeenten een actieve houding om de samenleving krachtig en vitaal te maken. De gemeente is allereerst een ondersteuner van de eigen initiatieven en voorkeuren van mensen. In een betrokken samenleving nemen mensen met elkaar initiatieven om problemen op te pakken. De gemeentelijke overheid moet daarbij dienstbaar en betrouwbaar zijn en ruimte bieden aan die initiatieven. Ook als daarvoor eigen regels moeten wijken. In een steeds complexer wordende samenleving kunnen problemen alleen worden opgelost door samenwerking.

2.1.1 Dienstverlening gemeente

Een eerste fundament voor een krachtige en vitale samenleving is een vraaggestuurde houding van de zijde van de gemeente. Dat kan de gemeente op tal van manieren invullen: de laatste jaren zien we een overgang van meer traditionele middelen (spreekuren van wethouders, sociale raadslieden) richting middelen die zorgen dat de gemeente ook daadwerkelijk daar is waar de vragen zijn (ambtenaren die vanuit verschillende wijken werken). Het CDA staat voor een overheid die zo dicht mogelijk op de samenleving zit en de samenleving zo veel mogelijk ruimte geeft. Het oude principe dat de gemeente er voor de inwoners is en niet andersom moet weer volop gelden.

Suggesties:

- Een bereikbaar gemeenteloket, dat ook buiten kantoortijden open is en waar veel zaken digitaal geregeld kunnen worden. Tegelijkertijd blijft het mogelijk persoonlijk en telefonisch contact te hebben met de gemeente.
- Gemeenten maken deel uit van een sterk veranderende samenleving, waarin de steeds verdere digitalisering van de informatievoorziening een van de belangrijkste ontwikkelingen is. De internettechnologie biedt kansen om te komen tot steeds meer op maat gesneden, persoonlijke online dienstverlening die goed, gemakkelijk en snel is. Hierin willen we de komende jaren flinke stappen zetten.
- Wij willen een gericht aanspreekpunt voor specifieke doelgroepen (ondernemers, verenigingen) waar zij met al hun vragen over overheidsdienstverlening terecht kunnen.
- Een overzichtelijke werkwijze om zorgvuldig met klachten van inwoners om te gaan, zoals een klachtencommissie of ombudsman.
- Kosten voor overheidsdiensten (leges) zijn in principe kostendekkend. Maar wij willen ze wel zo laag mogelijk houden.

Huis van de gemeente

Als de gemeente een natuurlijke bondgenoot van zijn inwoners wil zijn, is het ook goed daar in de uitstraling zo veel mogelijk aan te doen. De dienstverlening van de gemeente moet persoonlijk zijn, en uitgaan van een gelijkwaardige relatie met de inwoner.

Suggestie:

- Wij willen van het gemeentehuis een 'huis van de gemeente' maken. Binnen dit huis zijn er mogelijkheden voor openbare ontmoetingen (tijdens en na kantooruren) die het aantrekkelijk maken voor mensen om elkaar te treffen, te praten en ideeën uit te wisselen en deze ideeën tot uitvoering te laten komen.

2.1.2 Recht om uit te dagen

Wij geloven in de kracht van de samenleving en willen daarom dat inwoners en verenigingen het recht krijgen om de uitvoering van een collectieve voorziening van de overheid over te nemen. Dit kan om van alles gaan: het onderhoud van een park in de buurt, het beheer van sportvelden door de club of de zorg voor ouderen.

Suggestie:

- Met een 'Recht om uit te dagen' (right to challenge) krijgen inwoners het recht om bij de gemeente een alternatief voorstel in te dienen voor een bepaalde dienst, voorziening of plan van de gemeente.

2.2 Doe mee

Wij willen dat de gemeente initiatieven van inwoners ruim baan geeft, soms door financiële ondersteuning en vaak door als gemeente los te durven laten in plaats van initiatieven over te nemen. Door samenwerking van vrijwilligers en gemeente wordt het geheel meer dan de som der delen. De gemeente moet vooral aansluiten bij bestaande initiatieven en waarderen waar inwoners al enthousiast over zijn. Wij willen voorkomen dat de gemeente participatie alleen als verplicht 'instrument' ziet en oplegt aan inwoners. Er moet een goede balans zijn tussen de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad en de betrokkenheid van inwoners. Juist ook als inwoners soms niet willen participeren.

Suggesties:

- Bij initiatieven vanuit de samenleving verwachten wij dat de gemeente actief meedenkt; nagaat hoe het initiatief gerealiseerd kan worden. Zeker waar de gemeente nodig is voor een vergunning, door een bijdrage in de kosten of omdat wijzigingen in het beleid of bestemmingsplanningen van de gemeente nodig zijn.
- Laat ruimte om daar waar het mis gaat niet meteen in te vullen met regels en verordeningen.
- Ook grootschalige initiatieven hebben kans van slagen, durf groot te denken. Er zijn voldoende voorbeelden van maatschappelijke initiatieven in het land die geleid hebben tot het opknappen van dorpscentra, beeldbepalende (historische) gebouwen, het instellen van buurt- en gemeenschapscentra of het runnen van het lokale cultuurcentrum of zwembaden door vrijwilligers. Met minimale middelen is hier vaak maximaal resultaat bereikt.

Verwachtingsmanagement en duidelijkheid

Verwachtingsmanagement is essentieel voor het slagen van burgerparticipatie. Wees daarbij transparant, duidelijk en eerlijk over de (on)mogelijkheden. Voor elk onderwerp of project moet vooraf duidelijk zijn hoe inwoners betrokken worden.

Suggesties:

- Maak een gemeentelijk participatieplan. In dat plan moet duidelijk naar voren komen op welke terreinen participatie kan plaatsvinden, hoe ver je als gemeente wilt gaan met nieuwe invullingen van de lokale democratie, hoeveel ruimte je de inwoners wilt geven en wat die ruimte inhoudt.

- Stel vast welke initiatieven gesubsidieerd worden en welke subsidie beschikbaar is per buurt, om zo ook middelen in te zetten voor thema's of buurten waar anders geen initiatieven zouden ontstaan.
- Voor een goede samenwerkingen tussen inwoners en gemeente is een duidelijke taakverdeling noodzakelijk. Zeg als gemeente wanneer je wel iets met een plan gaat doen, en wanneer niet. Houd inwoners niet voor de gek, schep geen onrealistische verwachtingen.
- Wij vinden het belangrijk dat de gemeente duidelijk communiceert. Dan gaat het om het vroeg in een proces informeren van alle betrokkenen én hen gedurende het proces op de hoogte houden. De communicatie van de gemeente moet daarnaast ook begrijpelijk zijn. Wij willen dat de gemeente communiceert in heldere taal (taalniveau B1).

2.3 Verenigingen en vrijwilligers

Vrijwilligers, mensen die zich met hart en ziel inzetten voor een ander, vormen een onmisbare schakel in de binding en leefbaarheid van onze dorpen, wijken en buurten. We zien steeds vaker dat vrijwilligers(organisaties) publieke taken overnemen en nieuwe vormen bedenken van dienstverlening voor hun gemeenschap. Deze positieve ontwikkeling verdient ondersteuning door onnodige regels te schrappen. De gemeente kan veel doen om vrijwilligerswerk makkelijker en leuker te maken.

2.3.1 Meer ruimte, minder knellende regels

Wij willen de slagkracht van verenigingen en organisaties vergroten door minder bemoeienis van de gemeente en minder beperkende regels. Daarbij verandert de betrokkenheid van vrijwilligers. Het is steeds lastiger om mensen structureel aan verenigingen te binden. De gemeente moet de randvoorwaarden creëren waaronder het brede vrijwilligerswerk kan floreren, binnen de ruimte van wet- en regelgeving.

Suggesties:

- Wij willen de regels voor onkostenvergoeding van vrijwilligers versoepelen en de administratieve lasten verminderen zodat ze niet terechtkomen in onbegrijpelijk papierwerk, trage procedures en kosten.
- De verklaring omtrent gedrag (VOG) voor vrijwilligers die werken met minderjarigen willen wij gratis maken met zo min mogelijk knellende regels.
- Wij willen kritisch kijken naar de vergunningverlening: is het vereisen van bepaalde vergunningen wel echt nodig? Wij streven naar een goede verhouding tussen de noodzakelijke veiligheidseisen en het verminderen van de hoge regeldruk voor organisatoren.
- Daarbij bepleiten wij in het bijzonder het soepel omgaan met evenementenvergunningen daar waar vrijwilligers- en verenigingsactiviteiten in het verlengde liggen van alledaagse (vergunningsvrije) activiteiten, zoals bij een concert in een kerk.
- Ondersteun deskundigheidsbevordering. Zorg bijvoorbeeld dat er netwerken ontstaan waar vrijwilligers ervaring en kennis kunnen uitwisselen zonder voor te schrijven 'hoe het moet'. Wij kiezen voor een persoonlijke benadering. Via het verenigingssteunpunt helpen wij verenigingen bij het 'matchen' van vraag en aanbod of het aanbieden van specifieke opleidingen voor vrijwilligers.

2.3.2 Betaalbare en duurzame verenigingsgebouwen

Voor veel verenigingen zijn de lasten van hun accommodatie een belangrijke kostenpost. Tegelijkertijd is een goed gebouw voor de (sport)vereniging van groot belang voor het goed functioneren. Wij willen de vrijwilligers meer verantwoordelijkheid én beslissingsbevoegdheid

geven en ruimte voor innovatie. Er zijn veel kansen voor het verduurzamen van complexen. Dat kan een goede manier zijn om de energiekosten te drukken.

Suggesties:

- Wij vinden dat verenigingsgebouwen vrijgesteld moeten worden van de OZB.
- Stel een energieregisseur aan die verenigingen helpt bij het in kaart brengen van rendabele duurzaamheidsinvesteringen.
- Creëer een revolverend duurzaamheidsfonds (bijvoorbeeld ten behoeve van energiebesparing) waar lokale verenigingen een beroep op kunnen doen en waarbij rente en aflossingstermijn in overleg met de vereniging wordt vastgesteld zodat deze aansluit bij de financiële capaciteit van de vereniging.
- Wij willen de verenigingen stimuleren (bijvoorbeeld met extra subsidie) gebruik te maken van hun 'Recht om uit te dagen' op het gebied van onderhoud van sportgebouwen- en velden. Dit kan ook deels door de zelfwerkzaamheid te belonen.

2.4 Bewegen voor leefbaarheid en welzijn

Bewegen is heel belangrijk, als ontspanning en als voorwaarde voor een gezond leven. Maar sport heeft ook een andere functie: het brengt mensen samen en maakt mensen weerbaar. Sport speelt ook een belangrijke rol bij het overbrengen van waarden en vaardigheden die in het gewone leven onmisbaar zijn, zoals teambelang en respect voor de ander.

2.4.1 Goede sportvoorzieningen

Het sportaccommodatiebeleid is de basis van het gemeentelijk sportbeleid. Het is belangrijk om goede randvoorwaarden te creëren binnen de gemeente om sporten en bewegen zo optimaal mogelijk te maken. Wij willen daarbij rekening houden met de verschuiving van verenigingssporten naar individuele sporten in de openbare ruimte, zoals wandelen, fietsen en hardlopen. Het CDA vindt het belangrijk dat inwoners bekend zijn met de veelzijdigheid van sportmogelijkheden, weten hoe gezond het is, en waardering hebben voor de bijdrage die sport levert aan samenwerking, het welzijn van mensen en de leefbaarheid in buurten en dorpen.

Suggesties:

- Zet in op toegankelijk sportfaciliteiten zoals open clubs en sportcoaches die zich richten op de behoeften van de buurt. Waarbij eigen leden, bezoekers en de buurtbewoners uitgenodigd worden om te sporten en om bij de vereniging betrokken te raken en te blijven. Bij maatschappelijke verbondenheid worden mensen bij elkaar gebracht en krijgen zij de gelegenheid om iets voor elkaar te doen. Zo dragen we actief waarden en normen over.
- Wij vinden het belangrijk dat sportfaciliteiten ook letterlijk goed toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.
- Wij willen vrijwilligers ondersteunen door bij nieuwbouw of een verbouwing te zoeken naar combinatiemogelijkheden van sportclubs (sportnetwerken) en zoeken naar combinaties tussen sport, cultuur, onderwijs en duurzaamheid.

Zet sport breder in dan alleen bewegen

Naast sport en bewegen is gezonde voeding een belangrijke pijler in de preventieve gezondheidszorg. Gezonde voeding draagt bij aan het voorkomen van obesitas. De gemeente kan hier een bijdrage aan leveren door het promoten van gezonde (sport)kantines. Daarnaast kan sport breed onder de aandacht gebracht worden door het in te zetten bij citymarketing, werkgelegenheid en het bevorderen van de lokale economie.

Maak de openbare ruimte 'beweegvriendelijk'

Het is een lokale verantwoordelijkheid om de openbare ruimte 'beweegvriendelijk' in te richten. Hiermee draagt de gemeente bij aan het verlagen van de drempel om voldoende te bewegen en zo lang als mogelijk fit en vitaal te blijven.

Suggesties:

- Fietssnelwegen nodigen uit om langere afstanden af te leggen en recreatief eerder op de fiets te stappen.
- Wij zien kansen voor meer openbare sportlocaties, zoals buitenfitness en bewegingstuinen. Dit geeft inwoners de kans om gratis én buiten te sporten.

2.4.2 Groene buitenruimte voor ontmoeten en bewegen

De positieve effecten van groen op onze gezondheid zijn bewezen. Mensen met een groene woonomgeving voelen zich gezonder. Spel-, sport- en ontmoetingsruimten dragen bij aan preventieve gezondheidszorg, sociale ontwikkeling van kinderen en sociale ontmoeting in de buurt. We hebben te maken met het welbevinden van de hele mens. We streven dan ook naar Inrichting van openbare ruimte die recht doet aan de hele mens.

Suggesties:

- De gemeente kan 'spelen in het groen' vastleggen als ruimtelijke functie. Speelplekken moeten functioneren als ontmoetingsplek voor jong en oud uit de hele buurt met voor de verschillende leeftijdscategorieën voorzieningen en voor mensen met en zonder beperking.
- Wij willen de groene openbare ruimte aantrekkelijker maken voor bewegen en ontmoeting. Ondersteun als gemeente collectieve oplossingen die inwoners zelf bedenken om beter voor elkaar te kunnen zorgen. Zoals het neerzetten van voldoende bankjes zodat mensen bij elkaar kunnen gaan zitten, en waar ouderen kunnen uitrusten.
- De gemeente geeft kansen aan groene buurtprojecten door bewoners zelf geïnitieerd en ontwikkeld, zoals buurttuinen, speelnatuur, wijkboerderijen etc.
- Stem het groen in de buurt af op de wensen van de bewoners. Willen bewoners hoogwaardig groen in hun buurt dan vragen we in ruil daarvoor hun bijdrage bij het onderhoud van dit groen. Het is belangrijk dat de gemeente over het niveau van groenonderhoud communiceert met omwonenden.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld door het groen ecologisch te onderhouden, bijvoorbeeld door geen chemische middelen te gebruiken.

Creëer veilige openbare ruimte

De openbare ruimte moet veilig zijn, door bijvoorbeeld voldoende verlichting en het door onoverzichtelijke situaties te voorkomen. Zo zorgen we voor zelfstandige mobiliteit van kinderen en ouderen. Maar uitgangspunt is dat de samenleving als eerste verantwoordelijkheid neemt voor elkaar. We leren onze kinderen dat spelen in de omgeving van water gevaarlijk kan zijn, dat speelruimtes risico's met zich mee kunnen brengen en accepteren dat de overheid niet overal een oplossing voor hoeft te bedenken.

2.5 Bereikbaarheid

Een sterke samenleving waarin we omzien naar elkaar kan niet bestaan zonder de fysieke mogelijkheid met elkaar in contact te treden. Bereikbaarheid is daarom niet alleen een ruimtelijk, maar ook een sociaal vraagstuk.

2.5.1 Goed openbaar vervoer, ook in het buitengebied

Openbaar Vervoer (OV) draagt bij aan betere bereikbaarheid. Het stelt mensen in staat om te participeren in de samenleving en draagt bij aan verbetering van de leefomgeving. Binnen stedelijk gebied zijn goede OV-voorzieningen belangrijk, onder andere om drukte en

vervuiling in steden te verminderen. Ook het concentreren van woon-, werk- en studielocaties rondom (multimodale) vervoersknooppunten draagt hieraan bij. In het landelijk gebied komt het OV steeds verder onder druk te staan als gevolg van de bevolkingskrimp. Het CDA stelt zich open voor nieuwe initiatieven op dit gebied.

Suggesties:

- Wij willen, samen met de provincie, goede concessies afsluiten voor het openbaar vervoer, waarin buurten en landelijke gebieden goed bereikbaar blijven.
- Waar goed Openbaar Vervoer niet lukt, zal het CDA zich inzetten voor alternatieven. Wij willen met (Collectief) Vraagafhankelijk Vervoer nog beter inspelen op de vraag van de reiziger. Daarom willen wij innovatie op ICT-gebied die hierop is gericht stimuleren. Vraagafhankelijk vervoer kan ook een aanvullende functie hebben voor reguliere OV-verbindingen door reizigers op aanvraag vanuit diverse locaties naar OV-haltes te vervoeren (voorbeeld: Texelhopper).
- Ook nieuwe combinaties in het doelgroepenvervoer bieden mogelijkheden.
- Inwoners kunnen ook zelf bijdragen aan duurzaam vervoer door bijvoorbeeld gebruik te maken van huurauto's, autodelen etc. Ook bedrijven kunnen werknemers stimuleren tot duurzamer vervoer. Daarvoor helpt het als hindernissen worden weggenomen.
- Wij zetten ons in voor een goede aansluiting op regionale knooppunten.
- Wij vinden dat mensen met een beperking zonder hinder gebruik moeten kunnen maken van het openbaar vervoer. Daarom willen wij bijvoorbeeld de bushaltes op een goede instaphoogte brengen.

2.5.2 Verkeersveiligheid

Een goede bereikbaarheid gaat hand in hand met goede verkeersveiligheid. Als mensen vrij willen bewegen moet dat wel veilig kunnen. Het CDA is daarom voorvechter van veilige verkeerssituaties bij maatschappelijke locaties zoals scholen en sportclubs. Iedereen moet op een veilige manier op weg kunnen.

Suggesties:

- Wij zijn voorstanders van vrijwilligers als verkeersbrigadier bij scholen wanneer dat de verkeersveiligheid kan bevorderen.
- Wij bepleiten een goede fysieke inpassing van maatschappelijke voorzieningen. In straten in de omgeving van deze voorzieningen worden bij voorkeur snelheidsverlagende maatregelen genomen, is voldoende verlichting (sociale veiligheid) en komen goede parkeervoorzieningen.
- Fietsen is niet alleen gezond, maar ook een goede en duurzame manier van mobiliteit. Dit vergt wel goed onderhouden fietspaden en snelfietsroutes, zeker nu het gebruik van elektrische fietsen toeneemt. Gemeenten moeten daarom zorgen dat mensen van alle leeftijden die willen fietsen, dat ook op een goede en veilige manier kunnen.

2.6 Voldoende en betaalbare woningen

Voor mensen is wonen iets essentieels, zowel de woning als de leefomgeving. De woonwensen van inwoners moeten centraal staan bij het woonbeleid. Voor het CDA moet het woonbeleid gericht zijn op kwaliteit, duurzaamheid, flexibiliteit en maatwerk. Dan gaat het om duurzame woningen, over woningen die aansluiten bij woonwensen en woningen die bestendig zijn voor verschillende levensfasen. Ook de kwaliteit van de buurten is van groot belang. Het stedenbouwkundig ontwerp moet goed in elkaar steken en eraan bijdragen dat mensen in een veilige, goed bereikbare en aantrekkelijke omgeving wonen. De ruimtelijke kwaliteit is van grote waarde. Slechte huisvesting leidt tot overlast en slechte integratie van

de werknemers in hun buurt. De herziene Woningwet biedt de mogelijkheid om huisjesmelkers aan te pakken.

Suggesties:

- Wij zetten in op levensloopbestendige wijken, waarin kinderen vrolijk kunnen opgroeien en mensen gezond oud worden. Dat vergt goede voorzieningen (van speeltuin tot buurtcentrum) waarin recht wordt gedaan aan de diversiteit aan mensen die de samenleving kent.
- De overheid kan een grote rol spelen op het gebied van collectief en particulier opdrachtgeverschap. Wij verwachten van de gemeente dat zij ruimte biedt en open staat voor initiatieven. Door inwoners ruimte te geven zelf een rol te spelen in het bouwen van hun eigen woning of buurt, versterkt de cohesie en wordt de gemeente levendiger. Dat vraagt ook om minder regels waar dat kan. De ruimte die de nieuwe Omgevingswet hiervoor biedt willen wij aangrijpen.
- De gemeente is in de kern geen projectontwikkelaar, maar toch kan de gemeente de behoefte hebben om actief bij te dragen aan een goede oplossing van een vaak vastgelopen woningmarkt. Daarvoor bieden inspanningen als tijdelijk en modulair bouwen goede uitkomsten. Waar mogelijk stimuleert de overheid publiek-private samenwerking die deze bouwvormen tot gevolg kan hebben.
- De gemeente en de woningcorporatie(s) gaan experimenteren met vernieuwde woonvormen waarbij arbeid, wonen en zorg wordt gecombineerd ter versterking van de participatiesamenleving.
- Wij willen een effectieve aanpak van huisjesmelkers in de stad. Middels een escalatieladder heeft de gemeente diverse instrumenten in handen. Van het opleggen van een boete tot in het uiterste geval de onteigening van een pand.

Subsidies met maatschappelijk effect

Vanuit het oogpunt van rentmeesterschap investeert het CDA in duurzame woningen. Dat doen we bij voorkeur niet door individuele subsidies, maar door maatregelen die een groter maatschappelijk effect hebben. Voorbeelden hiervan zijn het gesprek aangaan met woningbouwcorporaties over de voordelen van verduurzamen ten opzichte van sloop en nieuwbouw, het investeren in duurzame maatschappelijke voorzieningen (buurtcentra, sportclubs, scholen) en collectieve voorzieningen die ten goede komen aan een duurzamere samenleving (warmtenet).

2.7 Nieuwe toekomst voor krimpregio's

In regio's waar de bevolking krimpt staan economische weerbaarheid, sociaal-maatschappelijke voorzieningen en daarmee de leefbaarheid van de samenleving onder druk. Deze gebieden dreigen af te haken bij de ontwikkeling van het land. Dat is voelbaar: kansrijke jongeren trekken weg, de school staat onder druk, de buurtsuper verdwijnt en de buslijn wordt als onrendabel opgeheven.

Gebieden, die met bevolkingskrimp worden geconfronteerd, moeten de kans krijgen om op basis van gelijkwaardigheid bij te dragen aan de ontwikkeling van Nederland en moeten hun potentieel waar kunnen maken. Een Beter Nederland zoekt balans tussen de economische speerpuntgebieden en de zones, waar bevolkingskrimp een dagelijkse realiteit is. Wij zien door betere samenwerking, gerichte investeringen en een oplossingsgerichte instelling van overheden nieuwe mogelijkheden voor deze regio's.

Suggesties:

- Door kleine scholen open te houden en door oprichting van IKC's, Integraal Kindcentra, hoeven jonge gezinnen niet weg te trekken.
- Door te investeren in goede digitale én fysieke bereikbaarheid (wegen, OV) hoeven bedrijven/medewerkers en jongeren niet weg te trekken. Lokale investeringen van

inwoners en bedrijven in breedband, schone energie of de economie kunnen nieuwe kansen bieden.

- Ook kunnen voorzieningen voor meerdere gebruikers worden ingericht, zodat scholen, zorginstellingen en verenigingen gebruik kunnen maken van hetzelfde gebouw.
- Wij willen met de provincie en het Rijk bewerkstelligen dat er aanvullende maatregelen worden genomen die kunnen bijdragen aan het stimuleren en behouden van werkgelegenheid in de genoemde regio's.
- Wij willen meer aandacht voor de leefbaarheid van het buitengebied en willen nieuwe kansen ondersteunen, bijvoorbeeld door een transitiefonds voor vrijkomende gebouwen of door fiscale faciliteiten voor coöperatieve initiatieven.

3. Familie en gezin

Families vormen het fundament van Nederland. Veel stellen mogen kinderen ontvangen. Christendemocraten geloven dat ieder kind naar Gods beeld geschapen is. Veel kinderen groeien op in warme gezinnen. Met ouders die de even mooie als verantwoordelijke taak op zich nemen hen op te voeden.

Voor het CDA is elk gezin – in welke samenstelling dan ook – van waarde. Die families vormen het startpunt van ons leven waar we, als het goed is, in geborgenheid mogen opgroeien. Door allerlei omstandigheden zien we ook steeds meer samengestelde gezinnen. Het CDA vindt het mooi dat ook op die manier volwassen mensen verantwoordelijkheid nemen voor elkaars kinderen. In veel gezinnen nemen ook andere familieleden een belangrijke rol in: opa's en oma's die oppassen, of een tante die in lastige tijden bijspringt. De zorg in Nederland zou ondenkbaar zijn zonder de inzet, liefde en aandacht van deze mantelzorgers. Wij hebben daar grote waardering voor en voelen het als een plicht om hun zorg te ondersteunen en te vergemakkelijken.

3.1 Gezinnen

In al die gezinnen en families worden waarden en normen overgedragen, leren we samenleven. We ontvangen en geven er liefde, toewijding en inzet. In tijden van tegenslag is familie vaak de plek waar we bescherming en ondersteuning vinden. We vieren er de mooiste momenten van het leven en delen er ons leed. Families en gezinnen zijn van onschatbare waarde en verdienen erkenning en waardering voor de rol die ze spelen. Met het grootste deel van al onze jongeren gaat het hartstikke goed: ze zijn gezond, doen naar vermogen mee op school, hebben een rijk sociaal leven en voelen zich goed.

3.1.1 (V)echtscheiding

Helaas kunnen niet alle ouders bij elkaar blijven. Naast dat dit voor de twee ouders zelf ingrijpend is, kunnen de gevolgen voor de kinderen dit ook zijn. Zeker voor de vele kinderen die een vechtscheiding meemaken. Zij doen het minder goed op school, zijn vaker agressief en gevoeliger voor depressiviteit. In sommige gemeenten is de helft van alle jeugdhulpvragen gerelateerd aan echtscheidingen.

Suggesties:

- Wij komen op voor deze kinderen. Daarom is het belangrijk dat als ouders besluiten uit elkaar te gaan, zij bij de gemeente terecht kunnen voor hulp en advies om een vechtscheiding te voorkomen. Wij bepleiten de mogelijkheid van opvoedondersteuning in moeilijke en makkelijke tijden.

3.1.2 Pleegzorg

In het bijzonder noemen we ook de pleeggezinnen waarin kwetsbare kinderen de kans krijgen even op adem te komen of zelfs een nieuw 'thuis' vinden. Wij zien dat veel pleegouders moeite hebben om alle kosten van hun pleegkind te kunnen voldoen met de vergoeding die zij ontvangen. Hierbij blijft er vaak te weinig budget over voor goede begeleiding van het kind.

Suggesties:

- Wij willen ten minste één keer per jaar specifieke aandacht voor pleeggezinnen. Bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse Week van de Pleegzorg.
- Pleegouders zullen meer betrokken worden bij de ontwikkeling van beleid.
- Wij bepleiten een reële vergoeding voor de kosten die pleegouders moeten maken.

- Soms kan een pleegkind terug naar de biologische ouders. Wanneer het toch weer mis gaat, moet dit kind, wanneer mogelijk, teruggeplaatst worden naar het gezin waar het eerder al thuis was.

3.2 Kindvriendelijke buurten

De buurt waarin kinderen opgroeien is erg belangrijk. Ieder kind verdient een veilige en uitdagende leefomgeving waarin het kan spelen en veilig opgroeien. Het CDA vindt het van belang dat kinderen veel buiten kunnen spelen: ze leren daardoor spelenderwijs samen te leven. Ook is buitenlucht gezond en draagt beweging bovendien bij aan het voorkomen van overgewicht. Helaas is dat laatste, vooral in steden, een steeds groter wordend probleem. Een goede inrichting van de openbare ruimte die buiten spelen mogelijk en aantrekkelijk maakt is daarom essentieel. Schoolpleinen, sportveldjes zoals Cruyff Courts en speelplaatsen kunnen daar een goede rol bij spelen.

Een andere voorwaarde is natuurlijk dat de buurten waarin kinderen opgroeien veilig zijn. Daarom wil het CDA vooral in kinderrijke buurten een gerichte aanpak van criminaliteit en verkeersonveilige situaties.

Suggesties:

- Wij bepleiten strengere handhaving van verkeersovertredingen in kinderrijke buurten en in de omgeving van (sport)parken. Hiermee draagt de gemeente zorg voor de zelfstandige mobiliteit van kinderen, door het bieden van veilige routes en oversteekvoorzieningen.
- De gemeente zorgt voor goede (ook informele) speelmogelijkheden in elke buurt, voor verschillende soorten spel en ontmoeting, voor alle leeftijden en voor kinderen met en zonder beperking. De buurt moet hierbij worden betrokken.
- Burgerinitiatieven op het gebied van spelbegeleiding, zoals speel-o-theken, speeltuinen, scouting en kindervakantiewerk zijn van groot belang en kunnen rekenen op medewerking van de gemeente.

3.3 Onderwijs

Het is onze taak om kinderen thuis en op school goed voor te bereiden op hun rol en plek in de samenleving en de wereld daarbuiten. Goed onderwijs biedt alle kinderen en jongeren de kans om hun talenten te ontwikkelen en uit te groeien tot volwaardige en betrokken inwoners. Hoewel de invloed van de gemeenten op de inhoud van het onderwijs beperkt is, moet er ook op lokaal niveau veel aandacht zijn voor onderwijs.

Suggesties:

- Voor veel ouders is het belangrijk dat de identiteit van de school aansluit bij de opvoeding die zij het kind geven. Laat ouders daarom zelf kiezen naar welke school hun kinderen gaan.
- Bij leerlingenvervoer staat het belang van het kind voorop. We willen daarbij zoveel mogelijk gebruik maken van het regulier openbaar vervoer, bijvoorbeeld door verplaatsing van haltes of aanpassing van busroutes en -tijden.
- Het is belangrijk dat schoolgebouwen 'fris' zijn, een goed binnenklimaat hebben en zo snel mogelijk energieneutraal zijn. Stel een meerjarenonderhoudsplan op voor alle scholen, waarin duurzame renovatie en het binnenklimaat een belangrijke plek innemen.
- Peuterspeelzalen en kinderopvang willen we samenvoegen tot één voorschool, zodat deze kinderen weer met elkaar spelen én leren. Wij willen dat kinderen tussen twee en vier jaar recht krijgen op een aantal dagdelen voorschool, met de mogelijkheid voor aanvullende opvang voor ouders die dat willen. Meer dan nu kan in de

voorschool al aandacht zijn voor taal en ontwikkeling. Zo kan ook voor een goede overdracht van de kinderen naar de basisschool worden gezorgd.

Hulp

De school is vaak een van de eerste plekken waar een kind aanklopt voor hulp. Het is belangrijk dat scholen de weg weten naar de lokale toegang tot jeugdhulp. Het CDA vindt het belangrijk dat scholen en jeugdhulpinstellingen zich in gelijke mate verantwoordelijk voelen voor het welbevinden van het kind. Veel kinderen groeien op in (relatieve) armoede. Dat is voor ons niet acceptabel. Kinderen moeten de kans krijgen zich volledig te ontplooiën en volop mee te doen aan de maatschappij.

Suggesties:

- De gemeente kan er – bijvoorbeeld tijdens de keukentafelgesprekken – aan bijdragen dat scholen en instellingen elkaar weten te vinden. Wij bepleiten dat gemeente, jeugdhulpinstellingen en onderwijs nauw samenwerken bij het ontwikkelen en uitvoeren van preventieprojecten, om bijvoorbeeld middelengebruik en ook seksueel overschrijdend gedrag tegen te gaan.
- Investeer – eventueel met buurgemeenten – in een gerichte aanpak om schoolverlating te voorkomen. Bijvoorbeeld via tijdige en regelmatige huisbezoeken.
- Er is helaas een verband tussen de financiële situatie thuis en de schoolprestaties van een kind. Daardoor ontstaat vaak ‘overerfbare’ armoede. Om dit tegen te gaan kan een gemeente ervoor kiezen bijles voor kinderen uit minima-gezinnen financieel mogelijk te maken.
- Faciliteiten om armoede onder kinderen tegen te gaan, worden in een kindpakket samengevat zodat in een keer overzichtelijk is welke faciliteiten ten goede komen aan kinderen.

3.4 Samen met maatschappelijke organisaties

Het CDA is dé partij van de samenleving, het is als geen ander in staat de balans te vinden tussen individuele verantwoordelijkheid en solidariteit. Inwoners, vrijwilligers, lokale ondernemers, verenigingen en geloofsgemeenschappen hebben vaak waardevolle ideeën over de zorg voor elkaar. Daarom is een vast contact met deze organisaties van belang.

3.4.1 Geloofsgemeenschappen

Kerken en overheden hebben verschillende verantwoordelijkheden, maar zij hebben ten minste één ding gemeen: zij dienen dezelfde mensen. Kerken voeren al veel langer keukentafelgesprekken dan gemeenten. Hoe vaak zitten pastores, dominees en allerlei vrijwilligers van kerken niet bij gezinnen thuis? Kerken dragen dus ook een schat aan wijsheid en ervaring met zich mee. Het zou dan ook gek zijn die kennis onbenut te laten. Bij de ontwikkeling van beleid voor het sociaal domein is het dan ook erg belangrijk de kennis van kerkelijk werkers over armoede, gezinsproblematiek, verslavingen etc. te betrekken. In kerken – maar ook in andere religieuze instellingen zoals moskeeën, synagogen en andere geloofsgemeenschappen – leren jonge mensen belangrijke waarden als naastenliefde, tolerantie en respect. Het CDA vindt dan ook dat de overheid geloofsgemeenschappen positief moet waarderen, ook vanwege de bijdrage die zij leveren aan de ontwikkeling van jonge mensen. Wij vinden goed en regelmatig contact dan ook belangrijk. Juist ook om gezamenlijk onwenselijke situaties, zoals huwelijksdwang, bespreekbaar te maken en te bestrijden.

Suggesties:

- Betrek kerken bij de ontwikkeling van het jongeren- en het sociaal beleid.
- In sommige gemeenschappen vormt uithuwelijking nog altijd een probleem. Sluit zonnodig een Convenant Huwelijksdwang met relevante religieuze instellingen.

3.4.2 Verenigingen

Verenigingen met al hun vrijwilligers zijn het cement van de samenleving. Daar leren jongeren dat sport leuk is, samen te werken, om te gaan met teleurstellingen, de handen uit de mouwen te steken, respect te hebben voor gezag (trainer, scheidsrechter), wellicht zelfs mee verantwoordelijkheid te dragen voor het beheer en onderhoud van een terrein. Door jongeren te laten bewegen leveren verenigingen een belangrijke bijdrage aan het tegengaan van overgewicht. Daarom vinden wij het belangrijk dat ieder kind kan sporten of zich kan ontwikkelen via muziek, toneel of andere culturele vorming. Ook is meer bewegen vaak onderdeel van het behandelplan van een jongere met psychische problemen. Het CDA vindt het belangrijk dat jongeren die extra uitdagingen in het leven ervaren, juist bij verenigingen succeservaringen op kunnen doen. Daarom is het belangrijk dat geïnvesteerd wordt in vrijwilligers zodat zij goed om kunnen gaan met jongeren die specifieke aandacht vragen. Ook is het belangrijk dat zij de weg weten te vinden als zij het gevoel hebben dat de situatie van een van hun jeugdleden 'niet pluis' is.

Suggesties:

- Koop als gemeente coaching in ten behoeve van jeugdtrainers zodat zij leren omgaan met jongeren die bijzondere aandacht nodig hebben.
- Verbind sport, cultuur, onderwijs en de gemeente via combinatiefunctionarissen, waarvoor cofinanciering vanuit het Rijk beschikbaar is.
- Om de toegang tot sport en cultuur voor ieder kind mogelijk te maken, moet er in onze gemeente een jeugdsport- en/of jeugdcultuurfonds in het leven worden geroepen.
- Wij willen initiatieven zoals een jeugdsportfonds en lokale armoedefondsen (vanuit charitas en fondsen) vooral praktisch (administratief) ondersteunen. Zij kunnen ouders voor wie het lidmaatschap te duur is gericht ondersteunen. Hierdoor voorkomen we dat kinderen als gevolg van een armoedesituatie buitengesloten worden van allerlei activiteiten - elk kind verdient kansen!

3.5 Lokale toegang zorg

Als jongeren in meer of mindere mate een steuntje in de rug nodig hebben is het belangrijk dat dit in iedere gemeente goed gebeurt. Buurt- of wijkteams Jeugd en Gezin functioneren inmiddels in diverse gemeenten in Nederland. Dergelijke multidisciplinaire teams op buurt- of wijkniveau gevestigd, functioneren goed en vangen veel vragen op over zorg, welzijn, opvoeding en jeugdhulp die niet door dure specialistische hulp hoeft te worden behandeld. Gemeenten kiezen zelf of ze hun toegang tot zorg en welzijn gebiedsgericht (met wijkteams) organiseren of niet. Soms kan het beter aansluiten bij een gemeente om het anders te doen, bijvoorbeeld vanwege de schaal of omdat andere 'logische vindplaatsen' een beter uitgangspunt vormen voor de toegang, zoals Centra voor Jeugd en Gezin, de praktijkondersteuner van de huisarts of scholen. Essentieel is dat de drempel om hulp te zoeken voor ouders zo laag mogelijk wordt.

3.5.1 Drempel omlaag

Belangrijk is dat de toegang tot zorg zo is georganiseerd dat jongeren naar de meest adequate zorg op het juiste moment worden geleid: dus 'licht' waar het kan en 'zwaar' waar het moet. Wij vinden dat het niet uit moet maken onder welke wet het valt, bijvoorbeeld de scheidslijn tussen WMO en jeugdzorg.

Suggestie:

- Wij bepleiten een veel betere overgang tussen de verschillende vormen van zorg en vinden dat de gemeente jongeren en hun familie daarin duidelijk en op tijd moet begeleiden.

Vaak gaat maar de helft van alle verwijzingen naar jeugdhulp via de lokale toegang. Ook huisartsen, kinderartsen en voogdij-instellingen vormen een toegangspunt tot de jeugdzorg. Het is belangrijk om als gemeenten te investeren in de relaties met deze verwijzers om ook samen met hen te werken aan een transformatie van de jeugdzorg.

Suggesties:

- Betrek huisartsen, zorgverzekeraars en instellingen bij de versterking van lokale toegangspunten tot de zorg die nodig is. Bijvoorbeeld door het versterken van de praktijkondersteuning van huisartsen.
- Versterk de samenwerking tussen basisscholen en de wijkteams. Juist om de drempel voor ouders te verlagen. Bijvoorbeeld door een periodiek overleg met leerkrachten of een spreekuur van het wijkteam op school.

3.5.2 Zorginstellingen

Zorginstellingen zijn voor het CDA belangrijke partners om onze jongeren de juiste hulp en ondersteuning op het juiste moment te geven. Wij vertrouwen de zorgprofessional en vinden het onwenselijk dat de gemeente op zijn stoel gaat zitten. Het is daarbij belangrijk dat gemeenten een financieringsvorm hanteren die dit partnerschap ondersteunt. Veel jongeren dreigen 'tussen de wal en het schip te vallen' als ze 18 worden. Vaak gaan ze dan 'over' van de Jeugdwet naar bijvoorbeeld de Zorgverzekeringswet. Het CDA vindt het belangrijk dat gemeenten oog hebben voor deze situatie en hier een gerichte aanpak op ontwikkelen.

Er is nog een wereld te winnen door sneller maatwerk te leveren voor de juiste hulp voor het kind en onnodige bureaucratie terug te dringen. Wachtlijsten in de jeugdzorg zijn voor ons onaanvaardbaar.

Suggesties:

- Durf te experimenteren met nieuwe financieringsvormen waarbij de te behalen resultaten vanuit de eigen verantwoordelijkheid van zorginstellingen en professionals leidend zijn. Durf te experimenteren met nieuwe financieringsvormen en aanbestedingen. Sommige gemeenten kiezen voor sociaal contracteren. Op andere plaatsen wordt geëxperimenteerd met vormen van populatiebeplooiing.
- Maak instellingen met lokale toegangen tot zorg en welzijn samen verantwoordelijk voor het opstellen van een individueel 'zorgplan van aanpak' voor het moment dat een jongere meerderjarig wordt en daardoor niet meer onder de jeugdzorg valt.

4. Zorg voor elkaar

Het CDA streeft naar een samenleving waar mensen zoveel als mogelijk mee kunnen doen ongeacht geslacht, leeftijd, inkomen en eventuele beperkingen. Het CDA zet in op een samenleving die een goede sociale verbondenheid kent met gebundelde inzet van vrijwilligers, mantelzorgers en professionals in een hecht netwerk dat werkt volgens het principe 1 gezin, 1 plan, 1 hulpverlener. Mensen die het nodig hebben worden ondersteund op een wijze die bij hen past. Wij willen ervoor waken dat we in de gemeente allerlei nieuwe regels gaan vastleggen die maatschappelijke problemen niet écht gaan oplossen.

4.1 Preventie

Het welbevinden van mensen staat voor het CDA centraal. Mensen zijn daarvoor op de eerste plaats zelf verantwoordelijk. Voorkomen is echt beter dan genezen. Vaststaat dat de kosten van investeringen in welzijn, cultuur en sport minder hoog zijn dan zorgkosten. De opgave voor de gemeente is om, samen met maatschappelijke organisaties en sportclubs, te zorgen voor een gezonde omgeving voor kinderen en jongeren.

Suggesties:

- Gemeenten en instanties werken gezamenlijk aan een rookvrije omgeving, zoals de schoolpleinen.
- Door in de kantine van de sportvereniging of school gezonde producten aan te bieden, helpt zij mee de keuze voor een gezonde leefstijl bij de leden of leerlingen te bevorderen en daarmee het groeiende probleem van overgewicht tegen te gaan. Gemeente, scholen en (sport)verenigingen gaan deze uitdaging gezamenlijk aan.

4.2 Persoonlijke kracht

Het CDA gaat uit van de persoonlijke kracht en waardigheid van mensen. Natuurlijk houden we rekening met wat mensen niet kunnen, maar ons vertrekpunt is wat mensen wel kunnen. Dat vergt geen algemene regels maar maatwerk ook bij thuiszorg.

Suggesties:

- De mogelijkheid tot woningaanpassingen is onderdeel van de maatschappelijke ondersteuning.
- Maak afspraken met zorgorganisaties over maatwerk bij de thuiszorg, wanneer een algemene voorziening niet toereikend is.
- We willen ook in de zorg de mogelijkheid instellen dat inwoners met een 'recht om uit te dagen' voorstellen doen om zelf de zorg in hun omgeving te organiseren als alternatief voor zorg die wordt aangeboden door de gemeente.

Aanpak laaggeletterdheid

In Nederland zijn ruim 2,5 miljoen mensen die moeite hebben met lezen en schrijven en daardoor moeilijker mee kunnen doen in de samenleving. Dat is een ongekend hoog aantal en het is voor deze mensen een serieuze handicap in een wereld van internet, e-mail en sociale media.

Suggestie:

- Wij willen dat deze mensen opnieuw de kans krijgen om aan de vaardigheden te werken die zij nodig hebben om mee te kunnen doen. Een brede aanpak van laaggeletterdheid is nodig en de gemeente kan samen met werkgevers en onderwijsinstellingen meer doen om laaggeletterdheid snel te signaleren en aan te pakken.

4.2.1 Passende voorzieningen

In de buurt faciliteert de gemeente ontmoeting in buurtcentra en dorpshuizen, als dé plek voor culturele en sociale activiteiten. Maar ook door het bereikbaar maken van voorzieningen door bijvoorbeeld buurtbussen en toegankelijk Openbaar Vervoer.

Daarbij hoort ook passende woonruimte; het CDA wil het mogelijk maken dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen, maar wel op een veilige manier. Met woningcorporaties maken de gemeenten gerichte prestatieafspraken over de hoeveelheid en de kwaliteit van het woningaanbod.

Suggesties:

- Wonen en zorg voor een gehandicapt kind of familie in de directe woonomgeving vindt het CDA gewenst. Hiervoor kan de gemeente vergunningen voor flexibele bouwconcepten met een bepaalde duur afgeven, waarna de opstal, als de zorgtaak is beëindigd, wordt verwijderd.
- Neem als gemeente het voortouw in het gesprek over mobiliteit, verken daarbij mogelijke samenhang van leerlingenvervoer, doelgroepenvervoer, wsw-vervoer en vrijwilligersinitiatieven zoals met buurtbussen.
- Wij willen de wijkbus introduceren. De wijkbus is bedoeld voor ouderen en mindervaliden die niet zelf voor vervoer kunnen zorgen. Wie gebruik wil maken van de wijkbus moet lid worden van de wijkbusorganisatie en betaalt daarvoor een vergoeding.

4.2.2 Mensen met een beperking

In het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking heeft de gemeente er een aantal taken bij gekregen. Niet alleen op het gebied van de zorg, maar ook op het gebied van toegankelijkheid van de openbare ruimte.

Suggesties:

- Stel samen met ervaringsdeskundigen, ondernemers en zorgverleners een actieplan op voor de uitvoering van het VN-verdrag, waarbij toegankelijkheid de norm is.
- Ga samen met ervaringsdeskundigen eenmaal per jaar naar drukbezochte plekken in de gemeente om hindernissen voor toegankelijkheid te signaleren en te verhelpen.

4.3 Omzien naar elkaar

Zorg heb je nodig als je ziek bent of leeft met een handicap of beperking. De meeste mensen die zorg nodig hebben willen dit zo goed en lang mogelijk in hun eigen omgeving organiseren. Wij willen deze zorg dicht bij huis versterken en beter organiseren, zodat de professionele zorg en ondersteuning beter aansluiten bij de keuzes van mensen. Zodat zij zo lang als mogelijk is regie over hun eigen leven kunnen houden. Innovatie en nieuwe medische inzichten kunnen daarbij helpen en het persoonsgebonden budget kan een belangrijk instrument zijn om die zorg naar eigen wens in te richten.

Suggestie:

- Wij ondersteunen lokale en regionale initiatieven, waarbij buurten, verenigingen, bedrijven, kerken, etc met elkaar alledaagse zorg voor ouderen en zieken in hun eigen omgeving organiseren.

4.3.1 Mantelzorg

Mantelzorgers zijn de zachte kracht in de zorg voor ouderen, gehandicapten en chronisch zieken. Mantelzorgers vinden het normaal om te zorgen voor een hulpbehoevend(e) familielid of kennis. Wij vinden dat de gemeente niet kan korten op zorg als er redelijkerwijs geen mantelzorg is om dat op te vangen. Ook de buurtverpleegkundige moet bij het

oordeel over de vraag hoeveel zorg iemand nodig heeft, goed kijken naar de draagkracht van de mantelzorg en dit afstemmen met de gemeente.

Daarnaast moet de dagopvang en de respijtzorg in de gemeente op orde zijn zodat mantelzorgers van tijd tot tijd even op adem kunnen komen. De gemeente staat naast de mantelzorgers en faciliteert ze, bijvoorbeeld door individuele coaching en training. Ook als het gaat om huisvesting. Specifieke aandacht is er voor de jonge mantelzorgers. Het bieden van laagdrempelige trefpunten en goede voorlichting zijn daarbij basisvoorwaarde.

Suggesties:

- Geef de mantelzorgers of ouderenadviseur een vaste positie bij het keukentafelgesprek.
- Betrek mantelzorgers, als ervaringsdeskundigen, bij het opstellen en de uitvoering van het beleid.
- Maak het plaatsen van tijdelijke mantelzorgunits mogelijk naast de woning van degene die zorg behoeft.
- Organiseer professionele ondersteuning van mantelzorgers voor informatie, advies of praktische ondersteuning.
- Geef blijken van waardering aan mantelzorgers door bijvoorbeeld een mantelzorgprijs, het verstrekken van een mantelzorgcompliment of een gezellige avond uit.

4.3.2 Aanpak eenzaamheid

Eenzaamheid is een groot probleem in onze samenleving. Het komt in alle leeftijdscategorieën voor, maar vooral onze ouderen zijn een kwetsbare groep. De zorg en aandacht voor ouderen is een verantwoordelijkheid van ons allemaal, van familie, burens, kennissen en verenigingen. Om eenzaamheid tegen te gaan willen wij inzetten op het versterken van bestaande maatschappelijke en sociale verbanden en ouderen stimuleren om zelf op zoek te gaan naar sociale contacten.

Suggesties:

- Voor ons is eenzaamheidsbestrijding een speerpunt in het zorg- en welzijnsbeleid.
- Wij willen een gemeentelijke aanpak van eenzaamheid, waarbij ouderen die in isolement dreigen te raken regelmatig worden bezocht.
- Wij stellen voor het onderwerp eenzaamheid tijdens het 'keukentafelgesprek' aan de orde te laten komen.
- Belangrijk is dat vrijwilligers en professionals tijdig (leren) signaleren wanneer eenzaamheid zorgwekkende vormen gaat aannemen. Op deze manier kan er tijdig informele ondersteuning of zo nodig professionele interventies in gang worden gezet.
- De nieuwe lichte gepensioneerden heeft veel in huis. Omdat we hen graag actief bij de samenleving betrokken houden, zijn we van plan alle mensen die de AOW-gerechtigde leeftijd bereiken een informatiepakket aan te bieden waarin zij worden opgeroepen hun talent en kennis in te zetten voor de gemeenschap.

4.3.3 Ouderen

De vergrijzing van de bevolking heeft gevolgen voor het gemeentelijke zorgbeleid. Om goed voorbereid te zijn op de toekomst moet de gemeente nu in overleg gaan met ouderenorganisaties om te horen wat belangrijk is in de betreffende gemeente voor de zorg van later. Een speerpunt daarbij is omgang met dementie.

Suggestie:

- Richt de gemeente dementievriendelijk in, zodat dementerenden zo lang mogelijk kunnen meedoen in de samenleving.

4.4 Samenwerking met professionals

Professionele ondersteuning blijft noodzakelijk. Omdat er zeer veel verschillende organisaties werkzaam zijn op het terrein van welzijn en zorg is integraal werken belangrijk. Een zorgprobleem kan immers verschillende oorzaken hebben: door gebrek aan werk, financiële problemen of eenzaamheid. Mensen moeten niet gehinderd worden door de uiteenlopende zorgsystemen waar verschillende partijen verantwoordelijk zijn.

Suggestie:

- Neem de regie als gemeente voor de samenwerking van professionals, waaronder de zorgverzekeraars, om een integrale aanpak in de buurt mogelijk te maken. Bij een integrale aanpak waarborgt de gemeente goede bereikbaarheid en snelle doorschakeling waar nodig (24-uursbereikbaarheid, korte lijnen naar huisartsen en zorgorganisaties).

Verwarde personen

De problematiek rondom verwarde personen wordt steeds groter. De gemeente wordt hiervoor verantwoordelijk. Er moet in elke regio daarom 24-uursopvang beschikbaar zijn. Gemeenten moeten hier zorg voor dragen.

Suggesties:

- Stel met politie, GGZ, woningcorporaties en dag-en-nachtopvang een 'actieplan verwarde personen' op, ook op het gebied van preventie.
- Overleg met de zorgverzekeraars voor voldoende financiële middelen voor psychiatrische zorg aan huis.

4.5 Financiën

De gemeenten hebben de afgelopen jaren extra taken erbij gekregen op het terrein van de (jeugd)zorg en werk, met forse bezuinigingen. De opgave voor gemeenten is om zorg te leveren voor het geld dat ze daarvoor krijgt. Voor ons is het uitgangspunt: Rijksgeld voor de zorg gaat naar de zorg.

Om mensen met een laag inkomen tegemoet te komen kan de gemeente een collectieve zorgverzekering afsluiten met een bepaalde zorgverzekeraar. Minima kunnen dan tegen een gereduceerd tarief een zorgverzekering afsluiten via de gemeente. Deze tegemoetkoming moet wel in een eerlijke verhouding staan tot kosten van mensen die net buiten de regeling vallen. Om de deelname aan de collectieve ziektekostenverzekering te vergroten betaalt de gemeente daarbij zonnodig een deel van de premie, zoals wettelijk verplicht.

4.5.1 Innovatie

Innovaties kunnen de kwaliteit van zorg aanzienlijk verbeteren. Om de geneeskundige en technologische vooruitgang goed te kunnen benutten, moet er geïnvesteerd worden in innovatie. De komende jaren zal het budget voor de zorg onder druk blijven staan. Het is daarom zaak om eventuele overschotten deels in te zetten voor innovatie in de zorg. Daarmee kan er straks ook echt voor minder geld goede zorg worden geleverd.

Suggestie:

- De gemeente moet samen met instellingen de transformatie in de zorg bewerkstelligen. Dat kan via de contractering. In sommige gemeenten bestaat een aparte Innovatieregeling, waarbij een deel van het zorggeld gereserveerd wordt voor het op gang helpen van vernieuwende ideeën.
- We steunen het gebruik van technologie ter ondersteuning of verbetering van de gezondheid en de gezondheidszorg (e-health). Patiënten en cliënten zijn dankzij e-

health in staat om meer regie te nemen over hun zorg. Zelfmanagement staat bij zorginstellingen hoog op de agenda.

4.5.2 Eigen bijdragen

Uitgangspunt voor het CDA is dat de voorzieningen voor iedereen toegankelijk blijven. Het vragen van een eigen bijdrage kan dienen als ‘remgeld’ om de zorgkosten in de hand te houden. Hierdoor kan er langer zorg worden geboden van een beperkt budget. Daarbij dreigt zorgmijding als de eigen bijdragen van mensen te hoog worden. Het CDA staat voor zorg voor iedereen die dat nodig heeft. Waar mogelijk organiseert de gemeente een vangnet voor mensen met een smalle beurs, en voert ze waar mogelijk gericht beleid om de eigen bijdragen naar draagkracht te heffen.

Hierbij hebben wij in het bijzonder oog voor de middeninkomens die vaak net buiten alle regelingen vallen.

Suggesties:

- Wij bepleiten een vangnetregeling in de bijzondere bijstand voor eigen bijdragen.
- Wij kiezen een maximumbedrag dat een gezin aan eigen bijdragen moet betalen.
- Een inkomensstaffel voor eigen bijdragen vinden wij nodig, zodat mensen die net boven de minimumgrens zitten niet onevenredig hoge eigen bijdragen hoeven te betalen.

4.5.3 De menselijke maat centraal

Wie grotendeels afhankelijk is van zorg heeft de mogelijkheid dat zelf te regelen en naar eigen inzicht vorm te geven. Bovendien verloopt financiering van zorg dan niet via zorginstellingen, maar vindt plaats vanuit de vraag van mensen die zorg nodig hebben. Het CDA is om deze redenen groot voorstander van persoonsvolgende bekostiging. Zorgfinanciering die de mens centraal stelt dus, zoals het persoonsgebonden budget (PGB) of een vouchersysteem waarmee zorg kan worden ingekocht wanneer een persoon daarvoor kiest. Zo beschermen we de menselijke maat in de zorg.

Suggesties:

- Het persoonsvolgend budget (PGB) is een geschikt middel om mensen zelf hun zorg in te laten richten. Hierdoor kan professionele zorg dicht bij huis worden geregeld. Wel is het van belang om de kwaliteit te blijven garanderen. De gemeente is eindverantwoordelijk dat het budget wordt besteed bij deskundige zorgverleners.
- Misbruik van het PGB komt helaas voor. De gemeente moet dit actief tegengegaan. Achteraf moeten mensen natuurlijk verantwoording afleggen om fraude tegen te gaan. De financiële middelen van het PGB mogen evenmin ‘verdwijnen’ in financieringsconstructies voor zorgvastgoed.

4.6 Organisatie

Zorg gaat over mensen; wij kiezen daarom voor een zorgstelsel waarin de patiënt centraal staat, waarin professionele zorg en zorg door familie of bekenden goed aansluiten en langdurige en intensieve zorg in alle fasen van het leven beschikbaar is als dat nodig is.

4.6.1 Cliëntparticipatie

Gemeenten hebben vaak verschillende adviesraden op het gebied van zorg en welzijn. Het is van belang dat hier ook ervaringsdeskundigen deelnemen. Zij kunnen de gemeente het beste uitleggen hoe ze de zorg ervaren en wat er nog aan schort. Juist daarom is het van belang dat zij niet alleen adviseren over nieuwe voorstellen maar ook over de uitvoering van het bestaande beleid. Ook bij de dagelijkse praktijk zoals de keukentafelgesprekken is (onafhankelijke) klantondersteuning wenselijk.

Suggesties:

- Om integrale advisering mogelijk te maken stellen wij de vorming voor van een Participatieraad voor het gehele sociale domein.
- De cliëntenraden worden bij het opstellen en bij de uitvoering van beleid betrokken, ook kunnen ze naast de patiënt gaan staan bij geschillen.
- Organiseer een pool van onafhankelijke klantadviseurs, bijvoorbeeld vanuit de ouderenbonden, die cliënten kunnen bijstaan in keukentafelgesprekken.

4.6.2 Regeldruk in de zorg

Door de veelvoud van (gemeentelijke) formulieren en procedures zien mensen vaak door de bomen het 'sociale bos' niet meer. Ook de toegankelijkheid van gemeentelijke informatie op de website en folders behoeft extra aandacht.

Suggesties:

- De gemeente zorgt voor beperkte procedures en subsidies om families en buurten te helpen. Dat geldt ook de verantwoording door zorgorganisaties.
- Breng zorgverleners en zorgvragers bij elkaar om aan te wijzen welke regels overbodig zijn. Stel een concreet dereguleringsplan op.
- Loof prijzen uit voor de beste ideeën om te komen tot vermindering van regels en/of verantwoordingsdocumenten.
- Stel een formulierenbrigade in: een groep ambtenaren en ervaringsdeskundigen die mensen, gratis, helpen met het aanvragen van verschillende zaken en de daarbij in te vullen formulieren en adviseert bij het vereenvoudigen van de bestaande formulieren. Samen met de formulierenbrigade worden zo regels verzameld die geschrapt kunnen worden en formulieren die eenvoudiger gemaakt kunnen worden.

4.7 Werk en participatie

Met de Participatiewet zijn gemeenten meer verantwoordelijk gemaakt voor het toeleiden naar werk. De wetgeving kent evenwel nog een aantal belemmeringen die een integrale en flexibele aanpak mogelijk maken, onder andere bij het geven van bonussen bij werk met inzet van uitkeringen. Het CDA wil zich inzetten voor betaald werk voor diegenen die dat kunnen en willen. Werk is belangrijk voor inkomen, zelfontplooiing en sociale contacten.

4.7.1 Werk

De gemeenten staan door de Participatiewet voor een grote opgave met werkgevers, UWV, onderwijs, WSW-bedrijf en particuliere organisaties als uitzendbureaus. Ook voor mensen waar betaald werk een brug te ver is, is participatie van belang. Voor ons is de tegenprestatie dan een middel om mensen te activeren die nu wel een uitkering ontvangen, maar verder niet participeren. Dat zij actiever worden is beter voor henzelf, hun omgeving en ook voor de samenleving. Uiteindelijk kan ook de tegenprestatie een eerste stap zijn in de richting van een betaalde baan.

Wij willen voorkomen dat jongeren tussen de wal en het schip belanden. Daarom is extra aandacht nodig voor beschermt werk en voor de aansluiting van jongeren naar de arbeidsmarkt die van het PRO/VSO-onderwijs komen.

Suggesties:

- Organiseer één werkgeversbenadering. Daarbij worden werkgevers met concrete mogelijkheden voor plaatsing benaderd door één instantie (die optreedt voor gemeente, WSW-bedrijf en waar mogelijk ook het UWV).
- De gemeenten kunnen verschillende vormen inzetten voor het toeleiden naar werk, in het bijzonder door financiële ondersteuning. Ook mag van de gemeente verwacht

worden dat ze een voorbeeldfunctie vervult. Het gaat hierbij om werkstages of werkervaringsplekken, werkplekaanpassingen, mobiliteitsbonussen en no-riskpolissen voor werknemers met een beperking, indienstnemingssubsidie en proefplaatsingen met behoud van uitkering, loonkostensubsidie of loondispensatie, participatieplaatsen en jobcoaching.

- Organiseer bemiddeling voor bijstandsgerechtigden vanuit de gemeente voor vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld door een vrijwilligerssteunpunt.
- De Wet op de bedrijveninvesteringszones (Wet BIZ) en de Participatiewet blijken een gouden combinatie om voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt nieuwe banen te scheppen. Wij willen, samen met het bedrijfsleven, de mogelijkheden benutten om reguliere banen te scheppen in BIZ-projecten.

4.7.2 Armoede

Armoede is niet alleen een financieel probleem, maar vooral ook een zaak van niet kunnen meedoen in de samenleving. Daarom wil het CDA een actief armoedebeleid van gemeenten. Ook hier geldt dat de inwoner eerst zelf verantwoordelijk is. Een integrale aanpak met zorg en welzijn is geboden is. En voorkomen beter is dan genezen. Goed toegankelijke en begrijpelijke informatie over de minimaregelingen zowel van de gemeente als het rijk is een basisvoorwaarde. Mensen die afhankelijk zijn van een uitkering, hebben daar over het algemeen niet voor gekozen. Ze zitten in een situatie die niemand wenst. Ze moeten met respect bejegend worden.

Suggesties:

- Wij zetten projecten met vrijwilligers in voor mensen die moeite hebben hun administratie op te zetten. Een voorbeeld is 'schuldhulpmaatjes'. We zorgen ervoor dat gemeentelijke schuldhulpverlening snel kan helpen. Er mogen geen wachtlijsten ontstaan.
- We steunen maatschappelijke initiatieven voor armoedebestrijding (zoals van kerken of van Humanitas, of scholen). Dit kunnen we doen door subsidie te geven. Maar ook door te zorgen voor huisvesting of praktische hulp te bieden.
- Voedselbanken blijken helaas noodzakelijk maar moeten wel een tijdelijke oplossing blijven. De gemeente ondersteunt waar nodig bij het vinden van een geschikte accommodatie. Bezoekers van de voedselbank hebben vaak meer problemen tegelijk, zoals werkloosheid en schulden. De gemeente gaat hen actief benaderen om deel te nemen aan het schuldhulpverleningstraject en het zoeken van werk. Zo kan de voedselbank ook voor hen een tijdelijke voorziening blijven.
- Betrek cliëntenraden en ervaringsdeskundigen bij (de uitvoering van) het beleid.

5. Eerlijke economie

Het CDA streeft naar een eerlijke economie. Een eerlijke economie betekent dat mensen moeten kunnen profiteren van een goed economisch klimaat en dat iedereen de kans krijgt om met zijn talenten een eerlijk inkomen te verwerven. Maar het betekent ook rekening houden met leefbaarheid en de leefomgeving. Ondernemers gaan dan ook niet alleen voor eigen winst, maar werken waar dat kan samen met onderwijsinstellingen en overheden. In een eerlijke economie houden we ook rekening met de andere taken die mensen naast hun werk in het leven hebben, zoals vrijwilligerswerk, mantelzorg of andere zorgtaken. Wij willen kortom goed zorgen voor wat van waarde is, de lokale economie stimuleren en een de werkgelegenheid laten groeien.

Gemeenten kunnen beperkte, maar belangrijke delen van de economie beïnvloeden. Veel Nederlanders zijn werkzaam in het midden- en kleinbedrijf (MKB), dat goeddeels afhankelijk is van lokale en regionale keuzes en ontwikkelingen. Lokale ondernemers maken zelf de belangrijkste keuzes. Maar de gemeente kan wel allerlei randvoorwaarden scheppen voor een florerende lokale economie en bedrijven ondersteunen door bijvoorbeeld de regeldruk te verminderen of een gunstig vergunningenbeleid te voeren.

5.1 Bedrijvigheid

Bedrijvigheid en ondernemerschap dragen bij aan de vitaliteit en de leefbaarheid van dorpen en steden. Mensen werken als werknemer of starten een eigen bedrijf. Naast algemene bedrijvigheid is de specifieke bedrijvigheid in een dorp of een stad veelal (cultuur)historisch bepaald. Duurzame werkgelegenheid kan worden bevorderd door het koesteren van de historische bedrijfstak, en dus de kennis, en door het gericht aantrekken van bedrijven en instellingen (onderwijs, zorg) die hier waarde en kennis aan toevoegen.

Het CDA kiest vanuit zijn uitgangspunt van rentmeesterschap nadrukkelijk voor het stimuleren van sociaal ondernemerschap, waarbij de winst van het bedrijf bijdraagt aan het geven van kansen aan mensen en aan duurzaam produceren. Voor het CDA zijn familiebedrijven en MKB-bedrijven de motoren waar de samenleving op draait.

5.1.1 Ondernemerschap

Het CDA waardeert ondernemerschap en wil dat waar mogelijk in de verschillende bedrijfsfasen stimuleren, vooral rondom de huisvesting. Daarnaast is kennisdelen het adagium van deze tijd. Startende jonge ondernemers wisselen graag kennis uit, en delen voorzieningen. Dit om kosten te drukken, contacten te onderhouden en aanvullende diensten te kunnen verlenen. Wij willen hen ondersteunen en ondernemers stimuleren om te groeien.

Suggesties:

- Gebruik leegstaande winkels, bedrijfsgebouwen of overheidspanden om startende en kleine ondernemers te huisvesten. Trek daarbij samen op met banken en lokale vastgoedeigenaren.
- Richt een ondernemershuis op waar ook het gemeentelijk ondernemersloket en/of werkgeversservicepunt wordt gevestigd. Met een horecaondernemer kan ook worden voorzien in ontmoeting en een vergaderlocatie.
- Daar waar samenwerking niet vanzelf van de grond komt, moet de gemeente helpen met Ondernemersfondsen en Bedrijfs Investerings Zones (BIZ). Het verhoogde OZB-tarief is inleg in het ondernemersfonds en draagt bij aan algemene investeringen om de gehele ondernemersomgeving aantrekkelijker te maken voor publiek en klanten.

5.1.2 Werkgelegenheid

Gemeenten kunnen de werkgelegenheid bevorderen. Werkgeversservicepunten zijn de aanjagers van duurzame werkgelegenheid door samen met bedrijven creatief te zoeken naar vormen van werkgelegenheid en praktische opleiding, en anderzijds de juiste mensen daarbij

te zoeken. De gemeente kan bedrijven stimuleren om efficiëntie van bedrijfsvoering te zoeken binnen het bedrijf door zo veel mogelijk mensen aan werk te helpen of op te leiden. Gemeenten geven ruimte en voorrang aan bedrijven met veel werkgelegenheid.

De overheid helpt bedrijven door ruimte te vinden voor om- en bijscholing van (aankomend) personeel, zo dicht mogelijk bij de bedrijven, of via een goede vervoersverbinding.

Suggesties:

- Om jonge mensen zonder eigen vervoer, en mensen met een handicap aan het werk te helpen zijn verbindingen cruciaal. Arbeidsvervoer zou toegevoegd kunnen worden aan doelgroepenvervoer in gemeenten met weinig openbaar vervoer.
- In steden wordt ingezet op sluitend openbaar vervoer dat aansluit bij de openingstijden van bedrijven (denk aan bedrijven met wisseldiensten).
- Introduceer maandelijks werkbezoeken aan enkele bedrijven en zet werkgelegenheid op de agenda. Zorg voor adequate opvolging van de opgedane informatie.
- Werklozen die zelfstandig ondernemer willen zijn worden gestimuleerd. Particuliere programma's kunnen daarbij helpen. Kosten die hiervoor gemaakt worden kunnen opgebracht worden uit het re-integratiebudget, of - achteraf - uit bespaarde uitkeringen. Belangrijk is dat bestaande ondernemers hun kennis en ervaring beschikbaar stellen om startende ondernemers te kunnen bijstaan. Gemeenten kunnen dit bevorderen.

Iedereen aan het werk

Iedereen doet mee en mag zijn of haar talent inzetten en daarvoor erkenning krijgen. Wie geen betaald werk verricht, kan op andere manieren een maatschappelijke bijdrage leveren. Wij juichen het toe wanneer mensen in een uitkeringssituatie een tegenprestatie leveren. Alles wordt ingezet om mensen werk of een bijdrage te laten verrichten, zo nodig gelijktijdig met het oplossen van andere (zorg)problemen.

Suggesties:

- Wij zetten in op duurzaam werk, tijdelijke arbeidsplaatsen moeten altijd perspectief bieden op een vervolg.
- Wij willen creatieve vormen om mensen aan het werk te helpen ondersteunen. Bijvoorbeeld wanneer iemand een parttime baan vindt, dan kan de gemeente dit inkomen aanvullen tot bijstandsniveau. Uiteindelijk moet dit wel leiden tot een volwaardige baan, dus zo'n regeling zal qua duur altijd beperkt zijn.
- Binnen de regels willen wij zoeken meer flexibiliteit. Iemand die een tijdelijke werkervaringsplek had moet nu nog daarna weer opnieuw bijstand aanvragen. Van die rompslomp moeten we af, dit stimuleert werken niet.
- De regelingen waarop werkgevers een beroep kunnen doen wanneer zij mensen met een arbeidsbeperking in dienst nemen - loonkostensubsidie of loondispensatie - willen wij versterken en vereenvoudigen. Hierin moet de gemeente het goede voorbeeld geven.
- Het is helaas niet reëel om te veronderstellen dat alle oudere werklozen op korte termijn een vaste baan kunnen vinden. Vaak zijn deze mensen wel op een andere manier in de samenleving actief, bijvoorbeeld als vrijwilliger of mantelzorgers.
- Die inzet verdient waardering van de samenleving en daarom willen wij een vrijstelling van de sollicitatieplicht voor werkzoekenden boven de 60 jaar die structureel en gedurende meerdere dagen per week vrijwilligerswerk doen of mantelzorg bieden.

Korte metten met fraude

Jaarlijks vinden er in Nederland tienduizenden gevallen van uitkeringsfraude plaats. Dat is onverteerbaar voor alle mensen die zich wel aan de regels houden en zij die met de premies de uitkeringen bij elkaar sparen. Fraude is diefstal van de gemeenschap.

Suggestie:

- Wij willen dat er meer capaciteit wordt vrijgemaakt voor het opsporen en vervolgen van profiteurs en fraudeurs. Dat kan bovendien helpen om het onderscheid tussen fraude en administratieve fouten bij uitkeringsgerechtigden te kunnen vaststellen. Bij werkelijke fraude dient wat ons betreft ook vaker strafrechtelijke vervolging plaats te vinden.

5.1.3 Arbeidsomstandigheden

Woonomstandigheden van arbeidsmigranten zijn een zaak van de lokale overheden. Voor sommige bedrijfstakken zijn arbeidsmigranten onmisbaar. Het is belangrijk om onderscheid te maken tussen arbeiders die hier tijdelijk (kort en lang) verblijven, en arbeiders die zich hier willen vestigen. De gemeente moet die laatste groep stimuleren om zich als inwoner in te schrijven.

Voor kort blijvende arbeidskrachten zijn pensions en recreatieverblijven geschikt, mits registratie, beheer en toegang tot taallessen en dergelijke gegarandeerd zijn. Voor mensen die langer blijven is het mogelijk om leegstaande woningen in het buitengebied toe te wijzen als arbeidsmigranten-woning met kamerverhuur. De gemeente kan vervolgens afspraken maken over huishoudregels en extern gebouwenbeheer.

5.2 Stad en land

Mensen willen in steden wonen vanwege het voorzieningenniveau. Toch zien we dat de behoefte aan plattelandsvoorzieningen weer opleeft. Stadslandbouw is hiervan een mooi voorbeeld. In gebieden rondom steden zal het belang van een agrarische invulling toenemen als gevolg van de gevoelde behoefte aan een groene omgeving. In het westen van Nederland kan de grond door een combinatie van inklinkende bodem, dalend grondwaterpeil en het binnenkomen van zouter water minder geschikt worden voor de traditionele akkerbouw en veeteelt.

Een volledig dekkend mobiel netwerk en digitale infrastructuur en snel internet vormen een basisvoorziening voor een innovatieve economie. Tevens is deze digitale en mobiele bereikbaarheid een basisvoorziening voor de leefbaarheid en veiligheid. In een deel van Nederland, met name in het buitengebied, is de digitale infrastructuur en mobiele bereikbaarheid niet voldoende aanwezig.

Lokale productenmarkt

Wij geloven niet in de traditionele tegenstelling tussen stad en platteland. Veel verstedelijkte gebieden zijn in hun buitengebied verweven met agrarische gebieden. Het is belangrijk om niet alle agrarische grond in en rondom steden te bestemmen voor projectontwikkeling of natuurgebied.

Suggestie:

- De relatie wat ons betreft duidelijker en sterker worden gemarkeerd door meer groen in onze steden te brengen en in elke stad een lokale productenmarkt te organiseren, voor producten uit de eigen regio.

5.2.1 Vitale dorpen

De detailhandel verandert momenteel sterk en dat vraagt om een antwoord op regionaal niveau. In het omgevingsplan wordt geregeld waar detailhandel mag plaatsvinden. Voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van dorpen, buurten en binnensteden is het nodig dat de bewoners en bezoekers passende belevingen aangeboden kunnen worden. Daarvoor is ruimte nodig, zowel fysiek als in de regelgeving.

Het CDA zet in op een centraal centrumgebied in dorpen en steden met een mix van wonen, werken, winkelen, uitgaan en recreëren, waarbij niet te veel wordt vastgelegd in regelgeving en meegegaan wordt met de behoeften van de consument. Een centrum waarin ondernemers volop mogen experimenteren om de consument belevingen en ervaringen aan te kunnen bieden. Een centrum waar mensen elkaar ontmoeten en samen iets kunnen beleven.

Het CDA is van mening dat detailhandel op meerdere plekken in een dorp of stad versterkend werkt voor de lokale economie. Perifere detailhandelszones, outletcentra en landwinkels hebben alle hun eigen waarde voor consumenten en dragen elk op hun eigen manier mee aan de vitaliteit van dorpen en steden. Verkopen aan huis in plattelandsgebieden zijn van meerwaarde voor agrarische bedrijven en daarmee voor het behoud van voedselproductie en groene landschappen.

Suggesties:

- Schat het centrumgebied realistisch in, baken het af, en bestem binnen dit gebied slim en ruimhartig ruimte voor winkels, horeca en dienstverleners. Houd lege ruimtes voor experimenten van (experimentele) ondernemers. Geef ruimte aan markten, stalletjes, exposities, voorstellingen en evenementen.
- Brancheervaging en -vermenging zijn goede experimenten, die vaak voor nieuwe bedrijvigheid, werkgelegenheid en levendigheid in de buurt zorgen..
- Zorg voor ruimte of stel leegstaande panden beschikbaar waarin nieuwe vormen van detailhandel kunnen worden uitgetest, zoals markthallen, pop-up stores en tijdelijke restaurants.
- Koppel het dorpscentrum of de binnenstad aan unieke evenementen om je te onderscheiden van anderen. Dit kunnen thematische evenementen zijn die passen bij cultuur en historie van het dorp, maar ook éénmalige festiviteiten.
- Parkeren moet aantrekkelijk blijven, bijvoorbeeld door binnen venstertijden gratis kort parkeren toe te staan wanneer gratis parkeren niet haalbaar is.
- Direct buiten het centrum kan worden gekozen voor regulering via blauwe zones, en aan de randen van het dorp of de stad een gratis parkeerterrein met goede verbinding naar de binnenstad.

5.2.2 Recreatie

Steeds meer gemeenten realiseren zich dat zij aantrekkelijk kunnen zijn voor toeristen en recreanten uit binnen- en buitenland. Toeristen en recreanten zoeken naar ervaringen en beleving van een gebied of een stad. Ook voor de eigen inwoners wordt het steeds belangrijker dat belevingen geboden worden. Voor winkeliers en horecabedrijven worden de overlevingskansen groter als meer toeristen en recreanten de gemeente bezoeken.

Suggestie:

- Het CDA wil zoveel mogelijk inspelen op de uniciteit van een gemeente. Vanuit de historie, omgeving en bevolking kan het specifieke karakter van dorp, stad of regio worden ontdekt. Als dit gebeurt met hulp en betrokkenheid van de lokale bevolking en bedrijven, ontstaat vanzelf een ambassadeursgroep die na het vaststellen van de karakterschets ook kan bijdragen aan de marketing van het beleid.

5.2.3 Regionale economische samenwerking

Omdat mensen zich over gemeentegrenzen heen bewegen moeten gemeenten meer de handen ineen slaan. Samenwerken maakt sterk en trekt investeerders aan. Mensen bewegen zich, zeker op het platteland, in de gehele regio voor hun werk, hun school en hun boodschappen. Vanwege deze aspecten, maar vooral ook om het scheppen van een optimaal economisch klimaat werken gemeenten samen in bovengemeentelijke samenwerkingsverbanden. Dit helpt voorkomen dat gemeenten tegen elkaar worden uitgespeeld. Belangrijk is wel dat gemeenten zich onderling niet verliezen in

structuurdiscussies over gemeenschappelijke regelingen, maar vanuit een cultuur van vertrouwen op zoek gaan naar werkbare vormen die ruimte laten aan verschil en variëteit. Wat voor de ene gemeente goed werkt, werkt elders niet.

Suggesties:

- De regionale economie dient een belangrijk onderdeel te zijn bij het opstellen van een omgevingsvisie.
- Stel samen met de ondernemers en het onderwijs een gezamenlijke visie op voor de regionale economie.
- Onderwijsinstellingen en andere partijen, zoals vervoerders, moeten actief bij het gemeentelijk en regionaal samenwerkingsbeleid worden betrokken.
- Iedere gemeente bepaalt in beginsel zelf met wie zij wil samenwerken in welke gemeenschappelijke regeling. Tegelijkertijd is iedere gemeente omgevingsbewust en neemt zij regionale verantwoordelijkheid.

5.3 Ruimte geven

Economische vitaliteit van handel en productie kan worden bereikt door partijen bij elkaar te brengen, samen op te trekken en ruimte te geven aan initiatieven van mensen. Daarnaast is het essentieel dat de regelgeving meebeweegt met de economische vitaliteit.

5.3.1 Kansen benutten

Met de nieuwe omgevingswet kan de gemeenteraad zich nadrukkelijk richten op een toekomstvisie voor de gemeente, gebaseerd op de optimale economische kansen van je dorp, stad of regio.

Betrokkenheid van inwoners en ondernemers bij het opstellen van een omgevingsvisie is vanzelfsprekend. Belangrijk is dat het CDA zich onderscheidt door specifiek te vragen naar belemmeringen die worden ervaren bij ondernemerschap, en dit terugkoppelen aan het beleid waar dat aangepast kan worden.

Suggesties:

- Om ondernemerschap optimale kansen te geven is het belangrijk om experimenten toe te staan. Regelgeving vanuit de ruimtelijke ordening kan dan soms in de weg zitten. Het CDA is voorstander van het creatief toepassen van regels op het moment dat flexibel ondernemerschap dat vraagt in het economisch belang van de gemeente.
- Het tijdelijk gebruik van bestaande bouw of het toestaan van nieuwbouw zonder dat dit direct prijs opstuwend werkt voor zittende ondernemers, past binnen een gunstig ondernemersklimaat.
- In het kader van het toekomstbestendig maken van de economie is flexibiliteit belangrijk. De ondernemer moet meer ruimte krijgen om te ondernemen. Dat kan door het schrappen, aanpassen of flexibiliseren van regels in bijvoorbeeld het bestemmingsplan.

5.3.2 Land- en (glas)tuinbouw

Voedselproductie om jezelf te kunnen voeden is voor elk land essentieel. In Nederland kennen we, mede vanwege het gunstige klimaat, een lange traditie van land- en tuinbouw. De producten uit ons land worden wereldwijd geëxporteerd en zijn befaamd om hun kwaliteit. Onze land- en tuinbouw is echter ook een innovatieve sector. Wij steunen initiatieven om de productie te vernieuwen zodat de sector nog duurzamer, gezonder en concurrerender wordt.

Suggesties:

- Het CDA streeft naar een gezonde balans tussen natuur, land- en tuinbouw en recreatie.
- Landbouwers zijn ook de groenbeheerders van ons land. Het groene, weidse landschap draagt op allerlei manieren bij aan het welzijn en het geluk van mensen, en daarmee aan de omgevingskwaliteit waar Nederland geliefd voor is. Ingrijpen in dit landschap is vaak onomkeerbaar, en moet dus zorgvuldig worden overwogen. Met name geldt dit de teruggave van landbouwgrond aan de natuur.

5.3.3 Omgevingskwaliteit koesteren

Het CDA zet in op versterking van de landbouwstructuur en de kwaliteit van de groene ruimte. Verlies en versnippering van landbouwgrond moet zo mogelijk worden voorkomen, aan natuurdoelen moet zo veel mogelijk samen met agrarische ondernemers worden gewerkt bij realisatie en onderhoud. Medewerking voor ruil of verkoop van betrokken eigenaren is nodig. Na zorgvuldige afweging moet voor een herstructurering of gebiedsontwikkeling in het uiterste geval onteigening als een noodzakelijk instrument mogelijk zijn.

Suggesties:

- Voor de levensvatbaarheid van de landbouw is het belangrijk ruimte te bieden aan nevenactiviteiten van boeren, zodat zij het landschap kunnen blijven beheren en voedsel kunnen produceren.
- We gaan samen met de eigenaar actief aan de slag met vrijkomende bebouwing, zoals leegkomende stallen, om ruimte te bieden aan een nieuwe bestemming.
- We willen meewerken aan nieuwe bouwvormen bij agrarische bedrijven en op maat bezien of bedrijfswoningen nodig zijn voor de bedrijfsactiviteiten.
- Zonne-energie is hard nodig om de transitie te maken naar duurzame energie. Het CDA vindt het echter moeilijk uit te leggen als er zonneweides kunnen komen op landbouwgrond, terwijl daken van naastgelegen schuren nog leeg zijn.
- De gemeente moet glastuinbouwgebieden slim bestemmen, zodat na verwijdering van de kassen het landschap behouden kan blijven voor passende economische activiteiten die voedsel- en/of sierteeltproductie bevorderen.

5.4 Duurzaamheid

In een eerlijke economie gaat het om meer dan groene energie, afvalrecycling en energiebewustzijn. Het gaat ook om een duurzame arbeidsmarkt die zich laat kenmerken door goed en nabij (vak)onderwijs waar het leren van vaardigheden hoog in het vaandel staat.

5.4.1 Van onderop

Een duurzame toekomst vraagt om een forse investering in de economie en infrastructuur van ons land. Daarnaast willen wij vooral aansluiten bij initiatieven van bewoners, instellingen en ondernemers, en hen de ruimte bieden.

Suggesties:

- Kies voor het bouwen van bedrijfspanden of -kassen die op een goed moment weer omgevormd kunnen worden naar nieuwe toepassingen of duurzaam afgebroken kunnen worden.
- Geef als gemeente het goede voorbeeld. Neem duurzaamheid op in je aanbestedingsbeleid, koop groene energie in en plaats zonnepanelen.
- Het CDA zet zich er voor in dat we alle woningen, bedrijven en gebouwen voor het jaar 2035 duurzaam isoleren, buurt voor buurt en straat voor straat. Isolatie van gebouwen is namelijk een van de meest effectieve manieren om de uitstoot van CO₂

terug te dringen. Wij willen binnen vijf jaar het maatschappelijk vastgoed, zoals de gemeentelijke kantoren, zwembaden, scholen en sporthallen, verduurzamen, waardoor ze voldoen aan de bepalingen van de wet milieubeheer.

- Voorlichting is een goed punt dat de gemeente kan oppakken. Het is laagdrempelig en de gemeente kent het beste de lokale situatie. Informeer bijvoorbeeld mensen die een omgevingsvergunning aanvragen over mogelijkheden.
- De gemeente is verantwoordelijk voor het inzamelen van afval. In de overeenkomst met de inzamelaar wordt gestreefd naar zo veel mogelijk recycling van afvalproducten. De reststroom die overblijft wordt bij voorkeur gebruikt om energie op te wekken. Het streven moet zijn: 1) voorkomen van afval, 2) hergebruik en 3) recycling.

5.4.2 Energietransitie

Energietransitie is de omslag naar een lager energiegebruik, opgewekt met hernieuwbare energie. Nederland loopt ver achter op de doelstellingen voor duurzame energie en behoort tot de hekkensluiters in de EU. Fossiele brandstoffen zoals aardolie, aardgas en kolen zorgen nu nog voor ongeveer 95 procent van ons energieverbruik. Maar 5 procent van het energieverbruik wordt opgewekt met hernieuwbare, duurzame energie. Een probleem dat op lokaal niveau opgelost moet worden.

‘De wereld mooier achterlaten dan dat we haar aantreffen’, ofwel goed ‘rentmeesterschap’ vormt de kern van de CDA-visie op energietransitie. Het CDA is van oudsher de partij van het maatschappelijk initiatief en het zo laag mogelijk in de samenleving neerleggen van verantwoordelijkheden. Ook op het gebied van energietransitie is lokaal maatwerk de sleutel.

De meerwaarde vanuit het CDA-gedachtegoed is om vanuit de samenleving zelf - via gedrag, houding en acceptatie - de energietransitie te bewerkstelligen, in plaats van van bovenaf aan de samenleving op te leggen. Door de verantwoordelijkheid en uitvoering zo laag mogelijk in de samenleving terug te leggen, kan er draagvlak worden gevonden. Dit willen wij nadrukkelijk samen oppakken met de provincies en waterschappen om in de regio de verbindingen met de inwoners en het bedrijfsleven te leggen.

Suggesties:

- Wij willen een Energiekansenkaart opstellen om inzicht te krijgen in de kansen die er zijn op het gebied van hernieuwbare en duurzame energiebronnen.
- Bij nieuwbouwprojecten willen wij aandringen op duurzaam bouwen, zoals het mogelijk maken van duurzame energieprojecten in bestemmingsplannen, de nul-op-de-meterwoningen en geen bouwleges vragen bij duurzame investeringen. Bij bestaande bouw kunnen samen met (woningbouw)coöperaties de sociale huurwoningen, scholen, etc. energiezuiniger worden gemaakt.
- Gemeenten maken afspraken met de netbeheerders, waarin wordt vastgelegd dat het (gas)net wordt verduurzaamd of vervangen. (vooral in nieuwbouwwijken).
- Wij willen het ontstaan van een regionale energiecoöperatie stimuleren, zoals een vereniging voor collectief bezit van windmolens. Bij windenergie verdient het de voorkeur dat de omwonenden daar zelf profijt van hebben, bijvoorbeeld door een lagere energierekening of een jaarlijkse investering in de lokale gemeenschap. Ook wanneer windmolens die met subsidie zijn neergezet na afloop van de subsidieperiode met winst worden doorverkocht, vloeit een deel van de opbrengst terug naar de samenleving.
- In het Omgevingsplan willen wij in samenwerking met betrokken partijen waaronder de netbeheerder en woningcorporaties voorwaarden te kunnen stellen aan de keuze voor de toekomstige energie infrastructuur.

5.5 Vakonderwijs

Onderwijs is de basis en leidend voor duurzame ontwikkelingen in de (kennis)economie. Nederland is steeds meer een kennisland. Om dit zo te houden, verder te ontwikkelen en te exporteren is het broodnodig dat ondernemers, onderwijs en overheid met elkaar optrekken. Het vakonderwijs (vmbo, mbo en hbo) speelt in de economische ontwikkeling van het kennisland de centrale rol, en verdient het om optimale aandacht te krijgen.

5.5.1 Ambachtelijkheid 3.0

Lokale overheden kunnen stimuleren dat het onderwijs voor ambachten (vmbo-mbo-hbo) goed toegankelijk is, en samenwerkt met het bedrijfsleven. De gemeente is daarbij vooral aanjager en intermediair. Daarnaast kan de gemeente inzetten op mogelijkheden om nabij bedrijven(terreinen) ruimtes beschikbaar te stellen voor stageplaatsen en/of doorontwikkelmogelijkheden voor bestaand ambachtelijk personeel.

Een gildestructuur geeft economische voordelen voor bedrijven (meesters) én leerlingen (gezellen). Ook hier kan de gemeente een stimulerende en verbindende rol spelen.

Suggesties:

- Ruimte voor deals met het bedrijfsleven dat bij indienstneming van werklozen de 'winst' voor gemeenten deels wordt gebruikt voor investeringen in vakonderwijs.
- Ruimte voor opleiden in en nabij bedrijven(terreinen). Dit betekent mogelijk aanpassingen van bestemmingsplannen en/of gebruik van leegstaande panden.
- Anderzijds betekent het ook meer ambassadeurschap van bedrijven voor vakonderwijs.
- Gemeenten moeten stimuleren dat er voldoende werkervaringsplaatsen komen via aanbestedingseisen (SROI) en via de eigen organisatie.

5.5.2 Focus op Duitsland & België

In de grensgebieden werken we intensief samen met de buurlanden Duitsland en België. We blijven bouwen aan coalities om onze economische positie te versterken en onze waarden te beschermen.

Suggesties:

- Het CDA is een groot voorstander van het bevorderen van de mogelijkheden om over de grens te werken. Ook binnen Euregionaal verband moeten gemeenten zoveel mogelijk profiteren van de kennis, kunde en mogelijkheid van hun ooster- en zuiderburen.
- We willen de scholen stimuleren uitgebreid Duits en Frans aan te bieden, bijvoorbeeld door tweetalig onderwijs.

5.6 Mobiliteit

Van oudsher richten bedrijven zich op plekken die goed bereikbaar zijn. Voor de toekomst is het van belang dat de internetverbindingen op orde zijn, iets wat vooral geldt voor het buitengebied. Ontwikkelingen als elektrisch fietsen, reguliere arbeid van mensen met een beperking en flexibele werktijden brengen weer andere bereikbaarheidseisen met zich mee. Denk aan snelfietspaden en passend openbaar vervoer dat ook 's morgens vroeg en 's avonds laat rijdt. In veel binnensteden vormt bereikbaarheid een toenemend probleem.

Suggesties:

- Wij gaan ons de komende jaren inzetten voor slimme mobiliteit. In de nabije toekomst moet het mogelijk worden om vijf minuten voor vertrek te bepalen hoe we naar onze plaats van bestemming reizen. We kiezen een combinatie van vervoersvormen die daarbij het beste past. Slim reizen is dus flexibel, effectief en duurzaam. Daarom moeten innovaties en nieuwe technologieën voor mobiliteit volop benut worden.

- Venstertijden, die nu al worden gehanteerd voor toeleveranciers aan winkels in de binnenstad kunnen mogelijk ook op andere wijzen worden ingezet. Bijvoorbeeld om consumenten de gelegenheid te geven snel een boodschap in de binnenstad te doen. Of om pakjesbezorging te reguleren op drukke plekken.
- Afhaalpunten voor het ophalen van te bezorgen producten kunnen worden voorzien van een 'kiss&drive'-parkeerplaats, en kunnen wellicht ook 'brengpunten' worden voor verdere distributie via fietstaxi's of centrumbodes.
- Openbare en overdekte fietsenstallingen moeten ook toegankelijk kunnen zijn voor andere vergelijkbare vervoersmiddelen, en de fietstaxi's kunnen wellicht breder ingezet worden bij het vervoer van mensen vanuit transferpleinen buiten de binnenstad.

5.7 Gezonde gemeentefinanciën

Een eerlijke economie vraagt om solide overheidsfinanciën, lagere lasten en een eerlijk en overzichtelijk belastingstelsel. Een solide toekomst is een verantwoordelijkheid van ons allemaal. Het grootste deel van de gemeentebegroting bestaat uit geld via de Rijksoverheid. Slechts een beperkt aandeel komt uit lokale heffingen en belastingen. In beide gevallen is er sprake van belastinggeld, opgebracht door de inwoners van de gemeente. We hebben de overtuiging dat we duurzaam moeten omgaan met de financiële middelen die voorhanden zijn. Uitgangspunten voor het financieel beleid van het CDA zijn: zorgvuldigheid, spaarzaamheid, transparantie en gematigde lokale lasten.

Sparen en weerstandsvermogen

De hoogte van de gemeentelijke uitgaven en investeringen vormt geen doel op zich. Ze dragen bij aan een maatschappelijk doel. We leven niet in de waan van de dag. We zorgen dus ook voor voldoende weerstandsvermogen. Waarbij we sparen voor gewenste investeringen.

Transparantie

Er is niks geheim aan de uitgaven van de gemeente. Om die reden ontvangen inwoners, bijvoorbeeld bij hun OZB-aanslag, een korte weergave van de uitgaven van het vorige jaar. Declaraties van bestuurders worden op de gemeentelijke website bekendgemaakt. Op de site is ook een duidelijk overzicht te vinden van instellingen die van de gemeente subsidie ontvangen en de taken die men uitvoert.

Grondexploitatie

De gemeente moet er zijn voor haar inwoners en de belangen van haar inwoners voorop stellen. Het bouwen van woningen of het verkopen van grond mag niet bedoeld zijn om de begroting sluitend te krijgen. De lokale overheid moet een ordelijk financieel beleid voeren en reserveren voor te voorziene lasten van onderhoud van de openbare ruimte en herstructurering.

Omgevingswet

Nadat gemeenten in de afgelopen raadsperiode veel taken van het Rijk gekregen hebben op het sociaal domein is de volgende decentralisatie alweer aanstaande. In 2019 of 2020 wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht. Deze bundelt wetgeving op het gebied van ruimte, natuur en milieu. Tevens worden er veel bevoegdheden overgeheveld van Rijk naar gemeenten. Deze stellen de gemeenten in staat om daadwerkelijk integraal omgevingsbeleid te gaan voeren en keuzes te maken met en voor de samenleving. Keuzes die niet alleen ruimtelijke gevolgen hebben, maar ook sociale en economische.

In dit verkiezingsprogramma worden al diverse keuzes die het CDA maakt binnen de nieuwe mogelijkheden van de Omgevingswet duidelijk. De implementatie van de Omgevingswet is echter nog volop in ontwikkeling. Dit onderwerp zal belangrijke rol spelen in de periode 2018-2022. Wij zullen u daarom gedurende 2017 blijven informeren over de implicaties én de keuzes die u binnen de Omgevingswet kunt maken.

Colofon

Uitgever:

CDA Bestuurdersvereniging

Postbus 30453

2500 GL Den Haag

☎ 070 3424895

☐ bsv@cda.nl

☐ cda.nl/bsv

Redactie: Eiko Smid, Maarten Neuteboom, Adger van Helden

Eindredactie: Marcel Migo, Yannick Six

Foto's: CDA

Jaar van uitgifte: 2017

Bestellen

De handreiking kan worden aangevraagd [via bsv@cda.nl](mailto:bsv@cda.nl) of kan worden gedownload via www.cda.nl/afdelingennet